

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií



Pavína Nosálková

Dopady Brexitu na britskou ústavu

Diplomová práce

Praha 2018

Autor práce: Bc. Pavlína Nosálková

Vedoucí práce: PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

NOSÁLKOVÁ, Pavlína. *Dopady Brexitu na britskou ústavu*. Praha, 2018. 68 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

Abstrakt

Hlavním cílem této diplomové práce je zanalyzovat dopady Brexitu na britskou ústavu. Brexit představuje proces vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie. Tento velmi náročný proces má a bude mít velké dopady na britský ústavní pořádek. Velká Británie je velmi unikátní v tom, že nemá kodifikovanou ústavu, proto je zkoumání dopadů Brexitu na britskou ústavu velmi zajímavé téma. Stěžejním cílem této diplomové práce je podat analýzu již viditelných dopadů Brexitu na britskou ústavu a také čtenářům představit možné dopady, které mohou v budoucnu nastat.

Abstract

The main goal of this diploma thesis is to analyse the impacts of Brexit on British constitution. Brexit represents the process of The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland exiting the European Union. This very complex process has and will have significant impacts on the British constitutional system. Great Britain is very unique, because it does not dispose of codified constitution, therefore the examination of the impacts of Brexit on British constitution is a very interesting subject. The main objective of this diploma thesis is to bring an analysis of evident impacts of Brexit on the British constitution and to present the readers possible impacts, that might occur in the future.

Klíčová slova

Brexit, ústava, Spojené království, Velká Británie, Evropská unie, dopady Brexitu na britskou ústavu, Parlament, právo, právní systém

Key words

Brexit, constitution, United Kingdom, Great Britain, European union, the impacts of Brexit on British constitution, Parliament, law, legal system

Rozsah práce: 113 518 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. 5. 2018

Bc. Pavlína Nosálková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda velmi poděkovala PhDr. Miloši Brunclíkovi Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, poskytnuté konzultace, cenné rady a připomínky k obsahové i formální stránce textu.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Zdůvodnění výběru práce

Téma své magisterské práce jsem si zvolila z důvodu svého osobního zájmu o politický systém Velké Británie jako takový. Téma "brexitu" je velmi aktuální a zajímavé téma, které se bude postupem času vyvíjet s dalšími kroky které podnikne jak Velké Británie, tak Evropské Unie. Během vypracování své magisterské práce tak budu sledovat kroky vystoupení Velké Británie z Evropské Unie a analyzovat dopady tohoto vystoupení na britskou ústavu.

Předpokládaný cíl

Cílem mé práce bude zanalyzovat dopady "brexitu" na britskou ústavu. Britská ústava je velmi specifická, jelikož není kodifikovaná a nejedná se tedy o jeden psaný dokument. Po vstupu Velké Británie do Evropské unie se stalo evropské právo v určitých oblastech nadřazené právu britskému. Cílem práce tedy bude zjistit a zanalyzovat, jaké dopady bude mít vystoupení Velké Británie z Evropské unie na ústavní pořádek Velké Británie.

Metodologie práce

Pro svou práci jsem si vybrala analyticko-deskriptivní metodu, pomocí které zanalyzuji dopady vystoupení Velké Británie z Evropské unie a jeho dopady na britskou ústavu.

Základní charakteristika tématu

Téma se věnuje analýze dopadů "brexitu" na britskou ústavu. Tedy jaké změny nastanou po vystoupení Velké Británie z Evropské unie a jaký tento krok bude mít vliv na ústavní pořádek Velké Británie.

Předpokládaná struktura práce

Předpokládám, že práci rozdělím do několika kapitol. Ze začátku bych chtěla věnovat jednu kapitolu specifičnosti britské ústavy, jelikož britská ústava je nekodifikovaná. Dále bych zanalyzovala dosavadní průběh "brexitu", tedy proces vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Zanalyzuji důvody, které k tomuto kroku vedly a také právní pozadí této problematiky. Poté se zaměřím na konkrétní dopady "brexitu" na britskou ústavu a zanalyzuji k jakým změnám došlo.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů)

Harvey J., L. Bather. 1968. The British constitution. London: Macmillan.

Leyland, Petr. 2007. The constitution of United Kingdom: a contextual analysis. Oxford: Hart publishing.

Wicks, Elizabeth. 2006. The evolution of a constitution: eight key moments in British constitutional history. Oxford: Hart publishing.

Bogdanor, Vernon. 2009. The new British constitution. Oxford. Hart publishing.

Loughlin, Martin. 2013. The British constitution: a very short introduction. Oxford: Oxford University Press.

Qvortrup, Matt. 2013. The British constitution: continuity and change. Oxford: Hart publishing.

Dougan, Michael. 2017. The UK after Brexit: legal and policy challenges. Cambridge: Intersentia.

Peers, Steve. 2016. Brexit: the legal framework for withdrawal from the EU or renegotiation of EU membership. Oxford: Hart publishing.

Gordon QC, Richard, Rowena Moffat. 2016. Brexit: The Immediate legal consequences. London: The Constitution Society.

Wright, Nicholas, Oliver Patel. 2016. The constitutional consequences of Brexit: Whitehall and Westminster. London: The Constitutional Unit.

Obsah

Úvod.....	12
1. Ústava Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.....	18
1.1 Definice ústavy	18
1.2 Historický vývoj formování Spojeného království.....	19
1.3 Zdroje ústavního práva Spojeného království.....	21
1.3.1 Důležité historické písemné prameny britské ústavy.....	21
1.3.2 Common law – zvykové právo.....	23
1.3.3 Royal prerogatives – královské pravomoci.....	27
1.3.4 Ústavní zvyklosti.....	29
1.3.5 Parlamentní režim jako hlavní princip britské ústavy	30
2.1 Vstup Velké Británie do Evropského společenství.....	33
2.2 Vztah evropského a britského práva	35
3. Brexit – proces zahájení vystoupení Velké Británie z Evropské unie a jeho dopady na britskou ústavu.....	38
3.1 Referendum 2016.....	38
3.2 Miller’s case a jeho dopad na britskou ústavu	39
4. Brexit a jeho dopady na britskou ústavu	41
4.1 Vztah Parlamentu a vlády Spojeného království	41
4.2 Problematika nadřazenosti evropského práva a jeho následná implementace do britského právního systému po vystoupení VB z EU	43
4.3 Možné dopady na vztah Parlamentu a vlády Spojeného království v důsledku Brexitu.....	45
4.4 Možné dopady Brexitu na britskou ústavu v kontextu devoluce	46
4.4.1 Skotsko	47
4.4.2 Severní Irsko	48
5. Analýza aktuální situace a stavu vyjednávání a jejich dopadů na britskou ústavu ..	51

5.1 Politické pozadí před začátkem vyjednávání o Brexitu	51
5.2 Bílá kniha o tzv. odvolávacím zákoně.....	51
5.4 The Withdrawal Agreement	57
Seznam použité literatury.....	64

Úvod

Problematika vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (Spojené království) z Evropské unie (EU) – tzv. Brexit – je velmi aktuálním tématem poslední doby. Velká Británie (VB), která byl členem Evropských společenství (ES) a následně Evropské unie přes více než 40 let se rozhodla o ukončení svého členství a vystoupení z EU. Tento velmi zásadní ústavní krok byl stvrzen i v referendu, které se konalo v červnu roku 2016. Tomuto referendu předcházela rozsáhlá marketingová kampaň. Voliči spojeného království se vyslovili pro vystoupení z EU. Je nutné zmínit, že v Británii má referendum pouze poradní charakter a jeho výsledek není právně závazný, tudíž jej vláda nemusí respektovat při svém rozhodování. Tento případ je ale specifictější, jelikož Parlament v roce 2015 schválil zákon, ve kterém se zavázal k tomu, že ne zahájí proces vystoupení VB z EU bez svolání celostátního referenda, čímž se referendum stalo jednou z dalších ústavních podmínek pro vystoupení této konstituční monarchie z Evropské unie.

Ve své práci se budu zabývat dopady Brexitu na britskou ústavu, jelikož proces vystoupení VB z EU je bez pochyby jedním z nejvýznamnějších ústavních změn, které Británie za poslední desítky let zažila. Spojené království je totiž velmi unikátní tím, že nemá psanou, tedy kodifikovanou ústavu. Britský ústavní pořádek je tvořen: zákony přijatými v Parlamentu, zvykovým právem – tzv. *common law*, soudními rozhodnutími – tzv. precedenty, detailními procesy, které byly postupem času etablovány různými institucemi, královskými pravomocemi (*royal prerogatives*) a v neposlední řadě také ústavními zvyklostmi. Fakt, že Velká Británie nemá moderní ústavu a jasně daný ústavní pořádek má svá pozitiva i negativa. Pozitivum je, že je britská ústava velmi flexibilní a může být upravena jakýmkoli zákonem schváleným v Parlamentu. Tato flexibilita zaručuje zachování kontinuity a efektivnosti politického systému Spojeného království v krizových situacích jako například během řízení země za světových válek. Negativem, které se ukazuje nyní při procesu Brexitu je absence jasně vymezených ústavních pravidel pro zvládnutí tohoto velmi náročného ústavního procesu, jakým samotný Brexit je.

Po vstupu Velké Británie do Evropského společenství se stalo evropské právo v určitých oblastech nadřazené právu britskému – britské ústavě. Spojené království po rozhodnutí vystoupit z EU čeká dlouhý proces vyjednávání a úpravy právního systému. Po vystoupení VB z EU přestane právo Evropské unie ve Spojeném království platit. Je

tedy nutností toto právo a všechny jeho zákony implementovat do vnitrostátního právního systému, což je velmi těžký úkol a obrovská ústavní výzva pro Spojené království.

Ústavní výzvou je také samotný proces zahájení a realizace vystoupení VB z EU. Jelikož kvůli absenci psané ústavy nejsou nastavena přesná pravidla hry, můžeme již od počátku zahájení Brexitu pozorovat signifikantní ústavní změny, které musely být po cestě k vystoupení VB z EU podniknuty, aby nedošlo k ústavní krizi a zablokování politického systému. Velmi zajímavé je také sledovat dopady Brexitu na britskou ústavu v kontextu devoluce, jelikož Skotsko a Severní Irsko hlasovalo pro setrvání v Evropské unii a nyní tak musí unii opustit proti své vůli, což vede k velkému politickému napětí a volání po uskutečnění referenda o nezávislosti na Britské koruně.

Ve své diplomové práci si dávám za cíl zodpovědět následující výzkumnou otázku:

Jaké dopady bude mít vystoupení Velké Británie z Evropské unie na ústavní pořádek Velké Británie?

Má diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. První kapitola má za cíl stručně představit ústavní pořádek Velké Británie, který je nutné pochopit pro zkoumání dopadů Brexitu na britskou ústavu. V první podkapitole se věnuji obecnému teoretickému vysvětlení pojmu ústavy. Pro lepší pochopení unikátnosti britské ústavy přináším stručnou komparaci s ústavním pořádkem jiných zemí. Druhá podkapitola popisuje historický vývoj formování Spojeného království, který je velmi důležitý pro pochopení formování práva ve Spojeném království, jelikož jej tvoří tři různé jurisdikce – právní systémy. Jsou jimi skotské právo, severoirské právo a právo Anglie a Walesu. Tato podkapitola je také stěžejní pro pochopení problematiky devoluce při procesu vystoupení VB z EU. Ve třetí stěžejní podkapitole se věnuji zdrojům britské ústavy jako takovým. Nejdříve se zaměřuji na nejdůležitější historické písemné prameny, na základě kterých, byla v průběhu historie formována britská ústava. Dále se věnuji teoretickému uchopení *common law* a následně *royal prerogatives*. Obojí jsou totiž zásadní součástí britského ústavního pořádku. Problematiku *royal prerogatives* je nutné zmínit, jelikož Brexit na ně bude mít velký dopad. Poté analyzuji problematiku ústavních zvyklostí, které tvoří také nedílnou součást britské ústavy a ukazují jejich fungování na dvou konkrétních případech. V poslední podkapitole první kapitoly se věnuji parlamentnímu režimu, který je hlavním principem britské ústavy. Parlament jako nositel největší ústavní autority má při procesu

Brexitu hlavní slovo. Ve všech těchto podkapitolách zmiňuji i názory autorit v oblasti ústavního práva Spojeného království, a to konkrétně Williama Blackstona, Jeremyho Benthama, A. V. Diceyho a Waltera Bagehota.

Druhá kapitola mé práce se věnuje Velké Británii a ES / EU a je rozdělena do dvou podkapitol. Pro celé pochopení tématu nejdříve stručně popíši svébytnou pozici Spojeného království k evropské integraci a následně stručně shrnu proces vstoupení Velké Británie do ES. Druhá podkapitola stručně, vzhledem k rozsahu práce, analyzuje vztah evropského a britského práva, který je absolutně zásadní pro analýzu dopadů Brexitu na britskou ústavu. Po vstupu VB do EU se evropské právo stalo nadřazeným a britský ústavní pořádek se tak významně změnil. Během více než 40 let britského členství v Evropské unii došlo k přijetí tisíců zákonů a smluv, které nyní po vystoupení VB z EU přestanou platit.

Třetí kapitola je rozdělena do dvou kapitol a věnuje se Brexitu, konkrétněji zahájení samotného procesu vystoupení Velké Británie z Evropské unie a jeho dopadům, na britskou ústavu. V první podkapitole nejdříve stručně shrnu, jak je v evropském právu zakotvena možnost členského státu vystoupit z Evropské unie. Následně se krátce zaměřím na výsledky referenda a poté se detailněji podívám na právní pozadí problematiky referenda ve VB. Na čem závisí jeho poradní charakter a jakou roli mělo právě toto konkrétní referendum o vystoupení v ústavním pořádku Británie. Nejdůležitější částí této třetí kapitoly je její druhá podkapitola, kde analyzuji dopady zahájení procesu vystoupení na britskou ústavu. Krátce po referendu byl totiž zahájen soudní proces ohledně pravomoci vlády využít pro aktivaci článku č. 50 Lisabonské smlouvy královské výsady a učinit tak tento krok bez souhlasu Parlamentu. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu z ledna 2017 mělo významné dopady na britskou ústavu, kterým se v této kapitole budu věnovat.

Čtvrtá stěžejní kapitola mé diplomové práce se skládá ze čtyř podkapitol. Tuto strukturu jsem zvolila proto, abych zanalyzovala co nejjasněji a nejpráhledněji nejdůležitější dopady Brexitu na britskou ústavu, které jsem během psaní své diplomové práce vyzorovala. V první podkapitole nastíním vztah Parlamentu a vlády Spojeného království, jelikož tyto dvě instituce představují dva nejhlavnější principy britské ústavy. Po rozhodnutí opustit Evropskou unii, které bylo jedním z nejzávažnějších rozhodnutí, které britská vláda v poslední době učinila a které bude mít obrovské dopady na britský ústavní pořádek a také na povahu a fungování těchto dvou institucí. Druhá podkapitola je věnována problematice nadřazenosti evropského práva a jeho následné implementaci do

britského právního systému po vystoupení VB z EU. Jedním z největších dopadů Brexitu na britskou ústavu je ukončení platnosti evropského práva ve VB, a tudíž nutnosti jeho začlenění do právního systému Spojeného království. Dále je nutné vytvořit nové zákony pro zachování kontinuity a efektivnosti právního systému Spojeného království. Třetí podkapitola navazuje na první podkapitolu a popisuje možné dopady Brexitu na vztah Parlamentu a vlády, které jako hlavní dvě ústavní instituce spolu musí v této těžké, pro ústavu náročné době, úzce spolupracovat. Poslední, čtvrtá podkapitola se věnuje velmi zajímavému tématu, a to možným dopadům Brexitu na britskou ústavu v kontextu devoluce. Jak jsem již zmínila, Skotsko a Severní Irsko hlasovalo proti vystoupení VB z EU. Nyní tedy nastala velká politická tenze v těchto dvou regionech v kontextu zahájení procesu vystoupení. V této podkapitole se zaměřím na možné ústavní změny, které s největší pravděpodobností budou muset po Brexitu nastat.

Poslední, pátá kapitola mé magisterské diplomové práce se věnuje chronologické analýze aktuální situace a stavu vyjednávání a jejich dopadů na britskou ústavu. Pátá kapitola je také rozdělena do čtyř podkapitol. První je velmi stručný popis politického pozadí před začátkem vyjednávání o Brexitu pro pochopení celého kontextu. Ve druhé podkapitole se věnuji Bílé knize o odvolávacím zákoně, jelikož jde o první dokument, který stanovuje kroky, které povedou k realizaci Brexitu, který bude mít dopady na britskou ústavu. Třetí podkapitola je věnována už samotnému návrhu tzv. odvolávacího zákona, kterým fakticky dojde k vystoupení Británie z Evropské unie. Čtvrtá podkapitola je věnována Dohodě o vystoupení, která je právě předmětem vyjednávání mezi zástupci Velké Británie a Evropské unie. Celá tato pátá kapitola je chronologickou analýzou aktuální situace stavu vyjednávání, která je nutná pro pochopení celého procesu Brexitu. V této kapitole se ale především soustředím na již viditelné dopady Brexitu na britskou ústavu.

Hlavním přínosem této magisterské diplomové práce by mělo být především obohacení českého politologického zkoumání v oblasti problematiky Brexitu. Jelikož je proces vystoupení Velké Británie z Evropské unie velmi aktuální téma, v České republice jsem zatím nezaznamenala, že by vyšla nějaká odborná publikace věnující se této problematice. Samozřejmě k tomuto tématu existují komentáře a texty, ale zatím nevyšla odborná monografie, která by jej nějak systematicky a více do detailu obsáhla a shrnula. Stejně tak jsem nenašla odbornou publikaci, věnující se podobnému tématu, kterému se přímo věnuji ve své práci, a to tedy konkrétně dopadům Brexitu na britskou ústavu. To samé mohu říci i o specifčnosti britské ústavy. V českém prostředí se mi nepodařilo najít

odbornou právníckou publikací věnující se problematice samotné britské ústavy a její nekodifikované podoby. Cílem mé práce je tedy podat analýzu dosavadních již známých dopadů Brexitu na britský ústavní pořádek. Dále se také zaměřím na možné dopady tohoto procesu vystoupení Spojeného království z Evropské unie, které mohou teprve v budoucnu nastat. V neposlední řadě by obohacením pro čtenáře mělo také být ucelené shrnutí specifického charakteru britského ústavního pořádku, které přináším v první kapitole své práce.

Oproti tezím závěrečné diplomové práce nebyly v mé magisterské práci uskutečněny žádné zásadní změny. Jediná malá změna nastala v předpokládané struktuře práce. Oproti původnímu plánu jsem se nakonec rozhodla nevěnovat se analýze důvodů, které vedly k samotnému Brexitu – tedy rozhodnutí Velké Británie ukončit své členství a vystoupit z Evropské unie. Tato analýza by měla minimální přínos pro splnění cíle mé práce, a to zjistit dopady Brexitu na britskou ústavu. Této problematice jsem se tedy ve své práci nevěnovala a raději jsem se zaměřila na pro mou práci důležitější oblasti.

Co se týká literatury, jak jsem již zmínila výše, zaznamenala jsem velké mezery v českém politologickém zkoumání jak problematiky samotné britské ústavy, tak i Brexitu. Musela jsem se tedy obrátit na anglicky psané odborné publikace, ze kterých jsem čerpala v průběhu psaní celé své diplomové práce. Vzhledem k mé velmi dobré znalosti anglického jazyka to pro mě nebyl žádný problém. V první části mé diplomové práce vycházím z několika zdrojů. Klíčovou publikací pro pochopení charakteru britské ústavy pro mě byla kniha Martina Loughlina *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Tato kniha velmi stručně a věcně shrnula hlavní aspekty britské ústavy. Další velmi přínosnou publikací věnující se britskému ústavnímu právu pro mou práci byla monografie Johna Aldera *Constitutional and administrative Law*. Při zkoumání zdrojů britské ústavy jsem také čerpala přímo z publikací vydaných dolní komorou britského Parlamentu, které jsou zveřejněny na jejich internetových stránkách. Například pro mě byl přínosný tzv. *briefing paper* věnující se královským výsadám.

V další části své diplomové práce věnující se přímo už Brexitu jako procesu samotnému, jsem čerpala ze dvou velmi přínosných monografií, které byly vydané teprve ke konci minulého roku, takže se dá říci, že jsou velmi aktuální. První z nich je *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges* od Michaela Gordona. Tuto publikaci sepsali přední ústavní právníci a tato kniha podává ucelený pohled na problematiku Brexitu v souvislosti s britským ústavním pořádkem. Druhá kniha je od Federica Fabrinioho a nese

název *The Law and Politics of Brexit*. Tato kniha velmi dobře analyzovala Brexit v souvislosti s otázkou devoluce a jeho dopadem na Skotsko a Severní Irsko.

V neposlední řadě jsem čerpala přímo ze stránek vlády Spojeného království a stránek Parlamentu. Obě tyto instituce publikují veškeré důležité dokumenty na svých stránkách, a proto bylo jednoduché dostat se k primárním zdrojům týkající se procesu vystoupení Velké Británie z Evropské unie. Musím konstatovat, že i vzhledem k velmi aktuální povaze tématu mé diplomové práce, kdy Brexit jako proces sám o sobě stále ještě probíhá a bude ještě nějakou dobu probíhat, jsem měla možnost vyhledat užitečné a relevantní zdroje pro napsání mé magisterské závěrečné práce.

1. Ústava Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

1.1 Definice ústavy

Ústava se definuje jako základní zákon státu, který de facto určuje existenci státu jako takového. Ústava se skládá se zákonů, pravidel a dalších zvyklostí, které identifikují a vysvětlují za prvé instituce vlády a státní správy, za druhé povahu, rozsah a rozdělení moci mezi těmito institucemi. Dále formy a procesy dle kterých je tato moc vykonávána a za čtvrté vztah mezi vládními institucemi a jednotlivými občany – nazýván nejčastěji jako Listina základních lidských práv a svobod. Většina zemí má ústavu kodifikovanou, což znamená, že jde o jeden psaný dokument. Taková ústava tedy existuje i ve fyzické podobě.¹

V souvislosti s právním systémem, dle kterého je moderní stát spravován, má slovo ústava dva významy. V užším slova smyslu je ústava dokument, který určuje rámec a základní aspekty fungování vládnoucích institucí státu a deklaruje principy, dle kterých musí tyto orgány stát spravovat. V zemích, kde je ústava primárním a nejdůležitějším právním dokumentem a je nadřazena všem ostatním zákonům státu, je většinou zřízen i ústavní soud, který zaručuje dodržování a interpretaci ústavy. Příkladem může být Nejvyšší soud ve Spojených státech Amerických (USA) nebo Spolkový ústavní soud v Německu. V těchto zemích mohou být zákony, které nejsou v souladu s ústavou, prohlášeny za neplatné. V tomto výše vysvětleném smyslu slova lze říci, že Spojené království Velké Británie a Severního Irska (Spojené království) nemá ústavu. Neexistuje totiž jeden dokument, ze kterého by byla odvozena autorita hlavních vládnoucích orgánů – Britské Koruny, kabinetu, Parlamentu a soudů. Žádný dokument také nedefinuje vztah mezi jednotlivými vládními a správními institucemi ani vztah mezi institucemi a lidem. Slovo ústava má ale také širší význam, jak uvedl Bolingbroke v roce 1733: „*Ústavou myslíme, ..., celou sbírku zákonů, institucí a zvyků vzešlých z určitých pevně stanovených principů, ..., které dohromady tvoří celkový systém, dle kterého se se souhlasem*

¹CARROLL, Alex. (1998). *Constitutional and administrative Law*. Londýn: Financial Times Professional Limited, s. 3

společenství bude vládnout.“² Ústavu lze také chápat jako celý systém vládnutí státu, tedy soubor všech pravidel, které stanovují a regulují vládu státu. V tomto slova smyslu tedy Spojené království ústavu má, neboť má komplexní systém státní správy a vládnoucích institucí, který je dokonce jeden z neefektivnějších politických systémů vůbec. Britská ústava je tedy formována zákony přijatými v Parlamentu (Acts of Parliament) a soudními rozhodnutími z části na základě politické praxe a z části na základě detailních procesů, které byly etablovány různými institucemi.

Pro mou práci základním právním důsledkem absence psané ústavy je fakt, že neexistuje žádný předepsaný speciální postup pro vydávání zákonů, které mají ústavní význam. Jako příklad uvedu referendum v Irské republice, ve kterém musel být schválen dodatek k ústavě, aby mohlo Irsko vstoupit do Evropského společenství (ES). Naopak ve Velké Británii, Zákon o Evropských společenstvích (the European Communities Act) z roku 1972 byl diskutován a přijat v Parlamentu. Zákon byl tedy přijat stejnou procedurou tak, jako se schvalují jakékoli jiné běžné zákony. Členství Británie v ES bylo potvrzeno i občany státu v referendu, které se konalo v roce 1975. Toto referendum a ostatní budoucí referenda mají v Británii však jen konzultační charakter, a jsou uskutečňována kvůli politickým důvodům, nikoliv tedy kvůli dané povinnosti vyplývající z ústavy. Na rozdíl od psaných ústav, které lze v mnoha případech označit jako rigidní, a to kvůli speciálním procedurám, které předchází tomu, aby mohly být změněny, se britská ústava jeví jako extrémně flexibilní. V Británii může být tedy jakýkoliv zákon změněn jiným zákonem schváleným Parlamentem. Pro shrnutí, absence psané ústavy v Británii znamená, že britská vláda závisí spíše na politických a demokratických principech, než na právních předpisech a zárukách.³

1.2 Historický vývoj formování Spojeného království

Jak jsem popsala v předešlé kapitole, Spojené království je v tomto směru unikátní zemí, která nemá psanou, kodifikovanou ústavu. V této podkapitole popíši historický vývoj formování státu – Spojeného království. Moderní konstituční demokracie mají totiž ústavu vypracovanou ve jménu lidu, který stanovil systém vládnutí na jasně vymezeném teritoriu. V případě Británie, teritorium, lid a vládnoucí principy,

²BRADLEY, A. W., EWING K.D. (2011). *Constitutional and administrative Law*. Harlow, England: Pearson, s. 4

³BRADLEY, A. W., EWING K.D. (2011). *Constitutional and administrative Law*. Harlow, England: Pearson, s. 4–8

kteřé by měly byt jasně schválněny jsou vřak velmi nejednoznačné. Důvodem je komplikovaná historie Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.⁴

Jako největší národ na Britských ostrovech se Angličané vždy snažili získat dominantní postavení vůči Irsku, Skotsku a Walesu. V roce 1535 byl po dobytí Walesu Anglií schválněn tzv. Velřský statut (Statute of Wales) kdy velřské země byly začleněny do anglického správního systému hrabství a od této doby anglické zvykové právo začalo platilo na území Anglie a Walesu.

Případ anglicko-skotských vztahů je jiný, protože unie mezi těmito dvěma státy nebyla vytvořena na základě podrobení / dobytí území, ale na základě smlouvy. V roce 1707 se Anglické a Skotské království spojily na základě smlouvy „Treaty of Union“ a vytvořily tak spolu Spojené království Velké Británie. Výsledkem této dohody bylo zřizení několika společných legislativních, exekutivních a fiskálních dohod, které vřak neměly ústavní charakter. Tato smlouva o vzniku Unie tedy nebyla brána jako základní zákon ve formě moderní ústavy, ale pouze jako dohoda o vzniku Unie založené na suverenitě Parlamentu. Následně se skotřtí představitelé stali součástí westminsterského Parlamentu, a to i bez předcházejících voleb. Skotsko se tedy plně začlenilo do anglo-centristického britského státu. Ve smlouvě bylo také deklarováno respektování odlišného právního a vzdělávacího systému Skotska a presbyteriánské cířkve. Vřechny tyto dohody vřak byly schválněny na politické bázi bez možnosti jejich další právní vymahatelnosti.

Případ Irska je také odlišný od Walesu a Skotska. Od 12. století se snažili nad Irskem získat dominanci Normané a následně Angličané. Angličané dobyli a kolonizovali území Irska a ustavili nad ním svou vládní kontrolu. Půda byla zkonfiskována a dána do rukou anglických a skotských protestantských osadníků. Na konci 17. století tito osadníci kontrolovali 85 % země. Irský parlament byl také zcela pod kontrolou Anglie. Tento statut byl upraven zákonem z roku 1494, který určil, že se irský parlament může sejít pouze se svolením anglického krále. Veřkeré zákony, které irský parlament vydal, musely být předem schválněny Anglickou radou (English Privy Council). Byly povoleny pouze takové zákony, které byly kompatibilní s anglickým právem a se zájmy Anglie. Závislost Irska na Spojeném království Velké Británie byla stvrzena v roce 1720 přijetím Dependency of Ireland Act, která stvrzovala svrchovanost britského Parlamentu, který měl plnou moc a autoritu nad vydáváním zákonů závazných pro lid Spojeného království a lid Irska.

⁴LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 65

Koloniální status Irska byl tímto definitivně stvrzen a aspirace Irska získat konstituční rovnost s Anglií byla nenaplněna. V roce 1801 byl irský parlament rozpuštěn a začleněn do westminsterského Parlamentu. Z formálního hlediska byl vytvořen nový stát – Spojené království Velké Británie a Irska. Princip suverenity Parlamentu sjednotil právní autoritu Britských ostrovů. Irsko dosáhlo požadované samostatnosti až v roce 1920 kdy byla sválená smlouva Anglo-Irish Treaty, díky které Irsko, kromě šesti hrabství v Severním Irsku získalo plnou nezávislost na Spojeném království.⁵

1.3 Zdroje ústavního práva Spojeného království

1.3.1 Důležité historické písemné prameny britské ústavy

Jak již bylo řečeno výše, britskou ústavu tvoří několik psaných zákonů, ústavní zvyklosti, principy a instituce. V této podkapitole stručně shrnu ty nejdůležitější historické psané prameny, které v průběhu historie formovaly britskou ústavu.

Nejdříve se zaměřím na zákony, kterými se formovalo Spojené království jako takové. Některé jsem zmínila již v předešlé kapitole, nyní je pouze stručně chronologicky shrnu.

- „Acts of Union“ z roku 1707. Tímto zákonem došlo ke spojení Skotského a Anglického království, Parlamenty obou království schválily tento zákon a tím vznikl Parlament Velké Británie
- „Acts of Union“ z roku 1800. Schválením tohoto zákona anglickým a irským parlamentem vznikl Parlament Spojeného království Velké Británie a Irska.
- „Government of Ireland Act“. Tímto zákonem z roku 1920 byl založen Parlament Severního Irska (Stormont), který získal pravomoc rozhodovat o vnitřních záležitostech Severního Irska.
- „Irish free state (Agreement) z roku 1922 dal statut dominia 26 z 32 hrabství v Irsku
- „Statute of Westminster“. Tento zákon v roce 1931 stanovil, že si westminsterský Parlament ponechá veškeré legislativní pravomoci vůči dominiím

⁵LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 66–71

- „European Communities Act“ z roku 1972 kterým se stalo Evropské právo účinným a nadřazeným ve Spojeném království⁶

Nyní se zaměřím na chronologické shrnutí nejdůležitějších pramenů a zákonů. Lze říci, že prvním historicky dochovaným pramenem britské ústavy, je Magna Charta z roku 1215. Tato listina je považována za jeden ze základních kamenů britské ústavy. Tento právní dokument omezil pravomoci panovníka – tehdejšího krále Jana, který podepsáním této charty uznal respektování zákonných procedur, která chránila práva poddaných. Magna Charta obsahovala principy jako žádný výběr daní bez reprezentace svých zástupců v Parlamentu, právo na spravedlivý soud, zákaz uvěznění a konfiskace majetku bez zákonného odůvodnění. Dá se také říci, že tento dokument položil základ pro vznik Parlamentu.

Během revoluce v roce 1688 byla vytvořena dohoda, která dodnes formuje právní základy ústavy Velké Británie. Základem je kombinace snahy zachovat kontinuitu a rovnováhu sil s principem nadřazenosti Parlamentu a kolektivní vlády. V roce 1689 byla vydána Vilémem III. Oranžským „Listina práv“ (Bill of rights). Tento dokument opět posílil Parlament a omezil klíčové pravomoci krále podmíněním souhlasu Parlamentu. Panovník tedy nesměl bez jeho souhlasu zvýšit daně, vydávat zákony a disponovat armádou v době míru. Listina práv také chránila svobodu slova a uskutečnění svobodných voleb do Parlamentu. Mimo jiné zde byla také zavedena poslanecká imunita, kdy se poslanec zodpovídá pouze Parlamentu, nikoliv panovníkovi či jeho soudům.

Dalším psaným pramenem britské ústavy je Zákon o nástupnictví (Act of Settlement) přijatý Parlamentem v roce 1701, který doplňuje Listinu práv z roku 1689. Tento zákon zavádí další omezení panovníka a lépe zabezpečuje práva a svobody poddaných a mimo jiné také dává nezávislost soudcům na Britské koruně a zakazuje neobčanům země stát se členy Parlamentu. Zákon o nástupnictví také spojil církve se státem, tím že se monarcha stal hlavou Anglikánské církve. Od této doby britský monarcha nemohl uzavřít sňatek s členem katolické církve.

Během 18. století vládnoucí elita pokračovala v prosazování ústavy, která byla založena na široce přijímaných tradicích. Nekodifikovaná ústava byla obdivovaná jako zdroj stability a spravedlnosti. Historikové však s tímto zcela nesouhlasí a poukazují na to, že se nejednalo o spravedlivý a nestranný systém. Politický systém Británie v 18. a

⁶CARROLL, Alex. (1998). *Constitutional and administrative Law*. Londýn: Financial Times Professional Limited, s.40–41

v první polovině 19. století je charakterizován jako aristokratická oligarchie řízená korupcí s tvrdým vynucováním veřejného pořádku a vlastnických práv. Britská ústava s omezeným volebním systémem a koncentrací moci v rukách exekutivy se stala čím dál tím méně obdivovanou; a dokonce byla časem považována za nejméně demokratickou ústavu západní Evropy.⁷

Nyní se zaměřím na zákony vztahující se k soudnímu systému Spojeného království.

- „Supreme court of Judicature Acts“ (1873 – 75) a Appellate Jurisdiction Act (1876) – těmito zákony se změnil a zracionalizoval existující systém soudů. Vznikl Nejvyšší soud, Odvolací soud a Sněmovna lordů – horní komora Parlamentu Spojeného království.
- „Courts of Act“. Tento zákon z roku 1971 založil Královské soudy, které se zabývají kriminální jurisdikcí
- „Supreme Court Act“ z roku 1981 potvrdil stávající strukturu, členy a pravomoci Nejvyššího soudního dvora (Nejvyšší soud a Odvolací soud)⁸

1.3.2 Common law – zvykové právo

Zvykové právo (nazývané také jako anglo-americké právo) tvořící hlavní část obyčejového práva, skládající se ze soudních rozhodnutí, je obsaženo ve zprávách o rozsouzených případech, které byly souzeny všeobecnými soudy v Anglii již od středověku. Hlavním rozdílem mezi občanským a zvykovým právem je, že při řešení sporu, pro které chybí psané stanovy, soudce vydá na základě systému zvykového práva, konkrétní rozhodnutí v daném specifickém případě. Toto rozhodnutí se následně stane součástí souboru právních předpisů. V budoucích podobných případech by měl soudce rozhodnout na základě předešlého rozhodnutí týkající se podobné věci.⁹ Můžeme tedy říci, že Anglie je kolébkou práva vznikajícího na základě rozhodnutí soudců, které se nazývají precedenty. Precedent, jinými slovy *stare decisis*, je v anglo-americkém právním systému *common law* zásadou, kdy se soudce při souzení případu musí podívat zpět na rozhodnutí předešlých soudců v podobných předešlých případech. Podle doktríny

⁷ALDER, John. (2007). *Constitutional and administrative Law*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan, s. 46–81

⁸CARROLL, Alex. (1998). *Constitutional and administrative Law*. Londýn: Financial Times Professional Limited, s.40–42

⁹ROLAND KIRAFLY, Albert, D.E. LEWIS, Andrew. (2017). *Common law*. *Encyclopaedia Britannica* (online), 26. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/common-law> (cit. 11. 3. 2018)

precedentů se musí soudce řídit právními principy vzešlých z předešlého podobného případu, které jsou pro jeho daný případ relevantní. Tyto principy může poté na základě svého případu rozvíjet a upravovat svými vlastními rozhodnutími. Princip precedentů nevyhnutelně podléhá hierarchií soudů – nižší soudy musí respektovat principy předešlých případů souzených vyššími soudy.¹⁰

Formování britské ústavy má tedy své kořeny v anglické právní tradici – v aplikaci anglického zvykového práva, které je souborem ustálených zvyklostí, právní praxe a konkrétních rozhodnutí soudů, které se vyvíjely od pradávna. Zvykové právo je nepsané právo, které má soudní pravomoci omezené pouze na to, co ve skutečnosti rozhoduje v daném konkrétním případě.¹¹ Problémem je, zda můžeme definovat Spojené království jako unitární stát v rámci mezinárodního práva, protože se britský právní systém skládá ze tří hlavních (a dalších menších) právních systémů – anglického a velšského, skotského a severoirského. Právní systémy Spojeného království se od roku 1973 integrovaly do právního systému Evropské unie, což má přímé dopady na vnitrostátní právo jednotlivých zemí.

Common law vzniklo v raném středověku na královském dvoře při Královském soudu, který byl zřízen ve Westminsteru nedaleko Londýna. Soud představoval a udržoval základní koncepci práva a dal tak vzniknout souboru pravidel pro řešení soudních sporů. Do konce 19. století se anglické zvykové právo formovalo primárně na základě rozhodnutí soudců než na aktivitě zákonodárců v Parlamentu. Díky dominantní pozici královských soudů došlo postupem času ke sjednocení a konzistentnosti zvykového práva. V době Normanů měly soudy rozsáhlé pravomoci, kdy soudci byli těmi, kteří určovali podobu *common law* jako takového. Zvykové právo se poté rozšiřovalo po celém království díky soudcům, kteří pravidelně cestovali z Westminsteru do provinčních měst a učili místní soudce, jak soudit občanské, tak i kriminálními případy. Zvykové právo bylo aplikováno jako primární právo po celé zemi, do té doby, než byl uznán verdikt na základě lokální právní zvyklosti. Pro srovnání, naopak tomu bylo například ve Francii, kde monarcha vládl několika vévodstvím a hrabstvím, kdy však každé mělo své vlastní zvykové právo. Stejně tomu tak bylo v Německu a Itálii, kde nezávislá království a knížectví vládla dle vlastních právních norem. Tato brzká

¹⁰DARBYSHIRE, Penny. (2001). *Eddey & Darbyshire on the English Legal System*. Londýn: Sweet and Maxwell, s. 8–36

¹¹LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s.20

centralizace právního systému také zamezila šíření vlivu římského práva v Anglii v kontrastu s ostatními evropskými zeměmi. Výraz *common law* = zvykové právo vznikl pro odlišení se od místního práva a jejich lokálních právních zvyklostí a přinesl tak občanům univerzální právo, které se stalo nadřazené právu místnímu.

Velký vliv na formování *common law* měl král Edward I. který vládl v letech 1272–1307. Edwardovy zákony měly významný vliv na vývoj práva ve středověku. Jeho zákony doplnily nepsané zvykové právo; a to se tak stalo po staletí základním právním systémem. *Common law* bylo v této době obohaceno o velké množství zákonů specializujících se na souzení dobových případů. Za zmínku stojí Edwardův zákon „Statute of Westminster“ z roku 1275 který zavedl povinnou účast poroty při souzení kriminálních případů. Nyní je většina zákonů vydaných před rokem 1285 považována za součást *common law* a to proto, že tyto zákony zastřešily již existující právo a věnovaly se dané problematice detailněji.

Další významný vliv na rozvoj a rozšiřování *common law* do celého světa měl známý anglický právník Sir William Blackstone. V roce 1758 se stal prvním profesorem Anglického práva na Anglické univerzitě. Jeho nejznámější dílo *Komentáře k právnímu systému Anglie* skládající se ze čtyř knih vyšlo mezi lety 1756–1769. První kniha se zabývá rodinným a veřejným právem. Druhá se věnuje majetkovému právu, třetí soudům a soudním procedurám a konečně čtvrtá, která je excelentní studií trestního práva. Knihy Williama Blackstona byly po americké deklaraci nezávislosti v roce 1776 stěžejním zdrojem Anglického zvykového práva v Novém světě.

Po francouzské revoluci a vzestupu průmyslové revoluce vyvstaly požadavky na modernizaci právního systému. Hlavní postavou reformního hnutí byl anglický filozof Jeremy Bentham, kterému se nelíbilo pojetí práva Williama Blackstona. Během svého života pracoval na tom, aby se právní systém stal méně technickým a přístupnějším běžnému lidu. Bentham přišel s dvěma základními změnami právního systému. Za prvé, pro dosažení všeobecného blaha by právní systém měl být vytvářen zákonodárci a ne soudci. Druhá změna měla zapříčinit to, aby se právní systém byl schopen přizpůsobovat v závislosti na čase a místě.¹²

Mezi klasickým pojetím ústavy z pohledu *common law* a moderním pohledem na Parlament jako nelimitovaného zdroje demokratické moci pro vydávání zákonů a formování ústavy existuje jistá tenze. Konzervativní soudce Coke (1552–1634) prohlásil,

¹²ROLAND KIRAFLY, Albert, D.E. LEWIS, Andrew. (2017). Common law. *Encyclopaedia Britannica* (online), 26. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/common-law> (cit. 11. 3. 2018)

že zvykové anglo-americké právo, které bylo formováno na základě historické tradice Britů, je nejvyšším arbitrem ústavy – tento argument je uplatňován až dodneška. Z jeho pohledu se jedná o kolektivní moudrost soudců uspořádanou do precedentů. Klasický pohled předpokládá, že britská ústava formována na základě *common law*, je výsledkem evolučního vývoje soudních rozhodnutí, které v průběhu historie upravují právo tak, aby odpovídalo měnícím se okolnostem. Názory konzervativního soudce Coka ale odsoudil filozof Thomas Hobbes (1588–1679). Hobbes odmítá přijmout fakt, že zvyklosti a tradice mohou být nositeli právní autority. Proti *common law* namítá, že neshody mezi soudci, kteří soudí na základě konfliktních precedentů vytváří velkou nejistotu. Dle jeho názoru by ale právě právní systém měl primárně zamezovat vzniku této nejistoty. Stejného názoru je i Jeremy Bentham, který označil systém rozhodování na základě precedentů za iracionální. Jiného názoru jsou zase liberálové, kteří argumentují tím, že soudy by měly být ochránci základních svobod a v extrémních případech by měly mít tu moc vydat rozsudek, který by byl nadřazený zákonu vydaného Parlamentem. Kompromisem tedy je bipolární suverenita mezi Parlamentem a soudy, kdy Parlament vydává zákony, které následně soudy interpretují v souladu se základními hodnotami a respektem k dodržování individuálních práv, přičemž každá z těchto institucí respektuje autonomii té druhé ve své vlastní kompetenční oblasti.¹³

Dalším významným teoretikem britského ústavního práva je Albert Venn Dicey který publikoval v roce 1885 dílo s názvem *Lectures on the Law of the Constitution*. Dicey je nástupcem Blackstona na Oxfordské univerzitě a byl prvním teoretikem, který poprvé zkoumal britskou ústavu využitím analytické právní metody. Dicey věřil, že povinností anglického profesora práv je být schopen vytyčit které zákony formují ústavu, seřadit je a vysvětlit jejich význam a jejich logickou provázanost. Ústavní právo tak bylo Diceym stručně definováno jako soubor všech pravidel, které přímo či nepřímo ovlivňují rozdělení či aplikování suverénní moci státu. Dicey používá raději termín *pravidla (rules)* než *zákony (laws)*. Pravidla následně rozděluje do dvou typů. První typem jsou pravidla ve striktním slova smyslu, která jsou vynutitelná soudy a za druhé jsou to zvyklosti, které jsou vnímány jako zvyky a jsou uplatňovány v praxi těmi, kteří disponují suverénní mocí.

¹³ALDER, John. (2007). *Constitutional and administrative Law*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan, s. 49–50

Tyto zvyklosti však nejsou vymahatelné u soudů. Dicey byl zjednodušeně řečeno schopen konvertovat britskou ústavu v jakýsi soubor pravidel.¹⁴

Pro shrnutí v současnosti podléhá systému *common law* třetina obyvatelstva světa. Tento právní systém (někde i v kombinaci s jinými právními systémy) je aplikován v cca 70 zemích světa a to např. v Austrálii, na Bahamách, Barbadosu, v Belize, Kanadě, Irsku, Jamajce, Novém Zélandě a ve Spojených státech Amerických.¹⁵

1.3.3 Royal prerogatives – královské pravomoci

Royal Prerogative neboli v českém překladu královská výsada nebo souhrn královských pravomocí je jedním z nejvýznamnějších prvků britské ústavy. Koncept výsadních královských pravomocí pochází ze středověkého zřízení, kdy byl král chápán jako hlava monarchie. Královské výsady dávají ministrům vlády pravomoci jako například nasazovat ozbrojené síly, uzavírat a rušit mezinárodní smlouvy a udělovat vyznamenání. V dnešní moderní době ministři vlády vykonávají většinu těchto výsadních královských pravomocí na základě svých vlastních pravomocí nebo prostřednictvím rad a doporučení, které poskytují královně. Královna je musí na základě ústavy akceptovat a řídit se jimi. Mezi tři základní principy královských výsad patří:

- Nadřazenost zákonů. V případě konfliktu mezi královskou výsadou a zákonem, zákon je vždy nadřazeným. Právní předpisy nemohou být nahrazeny užitím královských výsad.
- Královské pravomoci podléhají systému *common law*, tedy zvykovému právu založeném na spravedlnosti a rozumu. Je tedy možné ve většině případů zpochybnit soudním přezkumem použití královských výsad.
- Královská výsada může být zrušena nebo odvolána zákonem, nemůže jím být, ale nadále rozšiřována. Parlament však může vytvářet pravomoci dané zákony, které se podobají povaze královských výsad.

Aplikace královských pravomocí je omezena na rozhodnutí soudů. Právě soudy jsou těmi institucemi, které stanovují, kdy jsou královské výsady předmětem soudního přezkumu a jak se výsady a právní předpisy navzájem ovlivňují. Královské pravomoci lze pro lepší pochopení rozdělit do tří kategorií:

¹⁴LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 31–32

¹⁵Alphabetical Index of the 192 United Nations Member States and Corresponding Legal Systems. *Website of the Faculty of Law of the University of Ottawa* (online). Dostupné ze: <http://www.juriglobe.ca/eng/systemu/index-alpha.php> (cit. 17. 3. 2018)

- **Ústavní výsady panovníka** – nepředepsané pravomoci, které jsou ponechány v kompetenci panovníka. Mezi ně patří například právo radit, přesvědčovat a varovat ministry, jmenovat premiéra a ministry a schvalovat zákony
- **Právní výsady Koruny** – v podstatě jde o výsady, kdy Koruna jako instituce není vázaná zákony, jde o prostor, kde prakticky nemůže Koruna udělat nic špatného a zásadního
- **Výkonné pravomoci** – jde o pravomoci, které historicky spadaly do rukou panovníka. Nyní jsou však dány ústavními zvyklostmi do kompetencí jednotlivých vládních ministrů, kteří jednají ve jménu panovníka. Patří sem například vytváření a ratifikace mezinárodních smluv, řízení diplomacie, správa zámořských území a rozmístění ozbrojených sil.¹⁶

Nyní se zaměřím na nejvýznamnější historické písemné prameny formující britskou ústavu, které se vztahují k instituci panovníka a královským výsadám. Jako první písemný pramen uvedu *Bill of rights* z roku 1698 který mimo jiné zakázal panovníkovi vybírat daně, vytvářet zákony a udržovat armádu v dobách míru bez souhlasu Parlamentu. Dalším pramenem je Zákon o nástupnictví (*Act of Settlement*) vydaný roku 1701. Tento zákon nadále omezuje pravomoci Koruny a stanovuje pravidla nástupnictví na britský trůn. *Regency Act* z roku 1937 stanovil funkci státních poradců zastupujících panovníka v případě nemoci nebo jeho absence a funkci Regenta, který zastupuje monarchu v případě jeho nezletilosti nebo fyzické či psychické neschopnosti. Poslední historický písemný pramen, který zmíním je *Crown Proceeding Act* z roku 1947, který dovoluje žalovat Korunu stejně jako jakoukoli jinou stranu. Koruna tedy tímto zákonem ztratila právní imunitu.¹⁷

Záměr vlády a jejího ministra zahraničí využít královskou výsadu a bez souhlasu Parlamentu tak zahájit proces aktivace článku 50 Smlouvy o Evropské unii, který umožňuje členskému státu vystoupit z EU, byl nedávno předmětem řízení u Nejvyššího soudu. 24. 1. 2017 padl rozsudek Nejvyššího soudu, který rozhodl 8–3 většinou proti vládě a její snaze o aplikaci královské výsady. Součástí rozhodnutí byla také otázka devoluce, kdy soud jednoznačně rozhodl, že neexistuje žádná právní povinnost vlády

¹⁶BARTLETT, Gail, EVERETT, Michael. (2017). *The Royal Prerogative. Briefing paper no. 03861*, 17. 8. 2017. Londýn: House of Commons Library, s. 3

¹⁷CARROLL, Alex. (1998). *Constitutional and administrative Law*. Londýn: Financial Times Professional Limited, s. 41

konzultovat nebo zajistit souhlas decentralizovaných institucí v tomto konkrétním případě.¹⁸ Této problematice se budu detailněji věnovat ve třetí kapitole.

V poslední době jsme mohli pozorovat snahy o reformu královských pravomocí, a to zejména z toho důvodu, že jsou aplikovány zcela nezávisle na autoritě Parlamentu. V letech 2001 a 2005 zvláštní výbor Parlamentu pro veřejnou správu opakovaně přezkoumával královské výsady a žádal jejich reformu. Vláda premiéra Gordona Browna se také zabývala přezkumem královských pravomocí a vypracovala dokonce legislativní návrh a tzv. Zelenou knihu o vládnutí Velké Británie. I přes proběhlé významné reformy, snahy o další reformy momentálně utichly. *The Constitutional Reform and Governance Act* (Ústavní reforma a zákon o vládnutí) z roku 2010 stanovil zákonnou regulaci státní zprávy a zavedl statutární roli Parlamentu při ratifikaci smluv. K dalšímu snížení důležitosti královských výsad došlo přijetím tzv. *Fixed - term Parliament Act* v roce 2011, který zrušil dosavadní královskou pravomoc rozpustit Parlament.¹⁹

1.3.4 Ústavní zvyklosti

Britská ústava také velmi spoléhá na nepsaná pravidla známá jako „ústavní zvyklosti“. Tato pravidla však nejsou ve formě zákonů, které by byly vymahatelné u soudů, opírají se tedy pouze o to, že byly společností uznány a jsou všeobecně dodržovány. To však nic nemění na tom, že jsou tato pravidla velmi důležitá a lze říci, že pokud by Velká Británie psanou ústavu měla, tyto pravidla by v ní jistě byla zahrnuta. Příkladem ústavní zvyklosti je například pravidlo, že královna musí jmenovat jako předsedu vlády toho, kdo disponuje většinou v Dolní sněmovně a musí jednat na základě rad a doporučení svých ministrů. Vláda v případě že ztratí většinu v Parlamentu musí rezignovat. Kombinace těchto zvyklostí vyvolává politické napětí a také poukazuje na koncentraci moci v exekutivě a v Parlamentu, který je zodpovědný jak za vznik a funkčnost vlády, tak vlastně za její celou existenci a nese za její jednání odpovědnost.

Dalším příkladem zvyklosti, která má ústavní význam, ale není nijak v britském ústavním pořádku zakotvena, a tudíž vymahatelná, je existence politických stran. V Británii není žádný zákon nebo právní ujednání, které by upravovalo existenci politických stran. Ty jsou tedy dobrovolnými organizacemi, jejichž cílem je podílet se na

¹⁸ELLIOT, Mark. (2017). Analysis / The Supreme Court's Judgment in Miller. *Public Law for Everyone*. (online), 25. 1. 2017. Dostupné z: <https://publiclawforeveryone.com/2017/01/25/analysis-the-supreme-courts-judgment-in-miller/> (cit. 17. 3. 2018)

¹⁹BARTLETT, Gail, EVERETT, Michael. (2017). *The Royal Prerogative. Briefing paper no. 03861, 17. 8. 2017*. Londýn: House of Commons Library, s. 3

vládní moci. Můžeme však bez pochyby říci, že politické strany jsou de facto základním rysem demokracie a že strana, která disponuje většinou v Parlamentu také formuje vládu a předsedové těchto stran následně kontrolují jak legislativní, tak exekutivní moc. V Británii tedy politické strany v podstatě nahradily ústavu, která by měla všechna tato základní nastavení státu definovat. Strany si tedy vytvořily politický systém vyhovující obrazu svému. Když se nad tímto zamyslíme, britská ústava je vlastně pod kontrolou aktuální vlády a podléhá jen jejím rozhodnutím. V období politické krize nebo změny je ústava v podstatě v rukou nezvolených úředníků, kteří se snaží zabezpečit kontinuitu politického systému. Britská ústava je tedy jakýmsi souhlasem zvolených zástupců lidu, kteří se dohodli na pravidlech hry.

Pro shrnutí ústava Spojeného království je založena na zvykovém právu, které vychází z hodnot zakotvených ve společnosti. Britská ústava je tvořena také ústavními zvyklostmi a procesy získané během let praxí. Zvyklosti jsou pragmaticky provázány se zákonem, ale nejsou přímo právně vymahatelné u soudů. Z tohoto důvodu neexistuje autoritativní mechanismus, který by tyto ústavní zvyklosti interpretoval, identifikoval a právně vymáhal. Ústavní zvyklosti umožňují pragmatický vývoj ústavy s časem měnícími se politickými hodnotami. Nevýhodou je však fakt, že umožňují aktuální vládě manipulovat s ústavou dle vlastních zájmů.²⁰

1.3.5 Parlamentní režim jako hlavní princip britské ústavy

Nejvýraznější rys ústavy Spojeného království se nachází v jeho vlastním státním uspořádání tedy v Parlamentu. Pravomoci a úkoly, kterými disponoval Parlament se v historii značně měnily. Parlament se stal vlivným prostředkem k vládnutí a je považován za hlavní zdroj liberální demokracie. V kritických momentech historie sloužil Parlament jako nástroj moci jak monarchům, tak oligarchům. Jako zákonodárné těleso Parlament převzal důležitou roli rádce a soudce. Od svého založení na konci 13. století až dodnes Parlament přežil mnoho vládních převratů. Fakt, že Parlament si po historii zachoval svou existenci je jedním z nejdůležitějších ukazatelů charakteru vývoje britského ústavního pořádku. Parlament se tak stal institucí, skrze kterou se Angličané politicky sjednotili a která reprezentuje jejich národní identitu. Ústřední postavení Parlamentu ve vládním uspořádání je důvodem, proč Britové nikdy nevytvořili právní

²⁰ALDER, John. (2007). *Constitutional and administrative Law*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan, s. 46–65

koncept státu jako takového. Je to také důvodem proč nikdy nevzniklo správní právo a hlavně, proč Británie nikdy nevyvinula ústavu v psané podobě tedy v moderním pojetí slova smyslu. Instituce Parlamentu je tedy klíčem k pochopení specifické povahy jak britské ústavy, tak celkově britského státního uspořádání.

Vznik Parlamentu se odvíjel od vývoje politické situace ve 13. století. Tehdy vládnoucí Normané, 150 let před začátkem formování tohoto Parlamentu, dobyli britské území a vytvořili v tomto prostoru jednotné a vysoce centralizované království. V Anglii tedy vznikla velmi silná monarchie, což vedlo k podstatným obavám o zneužití moci, která byla v rukou jednoho panovníka. Šlechta tak donutila tehdejšího krále Jana přijmout Velkou listinu práv a svobod neboli *Magnu chartu libertatum* v roce 1215. Magna charta omezovala moc krále a umožnila baronům podílet se na systému vládnutí. Jedno z nejdůležitějších ustanovení této listiny bylo zřízení rady, která se skládala z nejdůležitějších mužů království a která se pravidelně setkávala s králem a jako jediná mohla vyhlašovat a vybírat daně. V polovině 13. století král Jindřich III. vždy povolal dva rytíře z každého hrabství a doplnil jimi již vzniklou radu. Tato rada byla defacto základem kamenem, ze kterého se postupně zformoval Parlament do dnešní podoby.

Parlament byl zkonsolidován během 14. století. Na konci dlouhé vlády Edwarda III. se Parlament transformoval z příležitostného místa pro setkávání na instituci. Impuls k institucionalizaci Parlamentu byl hlavně finančního charakteru, kdy bylo potřeba nastavit systém vybírání příjmů pro hrazení výdajů za války ve Francii a Skotsku. Parlament postupem času posiloval a upevňoval svou moc, která vycházela ze tří hlavních zdrojů. Za prvé byl Parlament zformován na základě sjednocení vrchního soudu a tělesa, které bylo zodpovědné za výběr daní a reprezentaci. Postupem času se role Parlamentu jako soudu posunula směrem k obecnějšímu vládnoucímu fóru. Za druhé byl Parlament chápán jako užitečný nástroj královské vlády. Za třetí byl Parlament využíván jako místo pro reprezentaci, kde byla vyžadována účast nejen baronů, ale také dvou reprezentantů každého hrabství. Rozhodnutí, která byla v Parlamentu těmito zástupci přijata, tak byla závazná pro všechny lid, který byl prostřednictvím svých zástupců reprezentován. Reprezentace v Parlamentu v té době nebyla ale považována za jakýsi projev demokracie, ale za součást feudální služby, která byla pro místní komunity závazná. Parlament, který se vyvíjel v průběhu středověku byl chápán jako instituce, která vznikla z vůle panovníka. Často se Parlament považuje za protiváhu panovníkovi, ale faktem je, že byl vytvořen primárně jako instituce asistující králi při spravování / vládnutí země.

Důležitým milníkem v upevňování moci Parlamentu je přijetí *Bill of Rights* v roce 1689. Tato listina práv potvrdila protestantské uspořádání Anglie a odvolala několik královských výsad čímž byla založena konstituční monarchie. Nejdůležitějším důsledkem ale je, že královské výsady mohou být od této doby zrušeny zákonem vydaným Parlamentem. Parlament tak získal touto listinou absolutní legislativní autoritu. V 17. století je viditelný ústavní střet mezi právem Koruny vládnout, která toto právo získala od Boha a Parlamentem jako institucí, ze které královská vláda odvozuje svou moc. Jelikož musela mít královská vláda podporu v Parlamentu, bylo nejefektivnější jmenovat parlamentní lídry královskými ministry.

Slavný ústavní politolog a ekonom Walter Bagehot ve svém díle *The English Constitution* (1867) definoval pět hlavních funkcí dolní sněmovny Parlamentu. První funkce je reprezentativní, kdy dolní sněmovna představuje volenou komoru Parlamentu, která pak následně vybírá premiéra. Druhou funkcí je vyjadřování názorů Anglického lidu. Třetí funkce je vzdělávací, kdy dolní sněmovna zastává poradní funkci. Za čtvrté má informační funkci, kdy Koruně předkládá stížnosti svého obyvatelstva. Poslední je zákonodárná funkce. Parlament má v ústavním pořádku Spojeného království nejvyšší zákonodárné pravomoci. Je však nutné říci, že od 19. století není většina zákonů vytvářena Parlamentem, ale vládou, která však potřebuje většinu v Parlamentu, aby svůj návrh transformovala v platný zákon. Přesněji řečeno Parlament de facto nyní nevytváří zákony, ale pouze je schvaluje. Za posledních 150 let je velmi zřetelný posun legislativních a politických činností z Parlamentu do rukou vlády.

Ministři vlády Velké Británie zodpovídají za velmi rozmanitou škálu povinností. Od podávání návrhu zákonů až po zajištění jejich schválení a exekutivního řízení svých resortů, čímž se podílejí na kolektivním principu vládnutí. Žádná z těchto úloh ministra by ale nemohla být vykonána bez státních úředníků. Ti zajišťují kontinuitu systému během střídání různých ministrů a vlád. Britská ústava tedy funguje nejen díky propojení zákonodárné a výkonné moci vládního systému, ale také kvůli propojení přechodné složky, kterými jsou volení politikové a stálé složky, reprezentované státními úředníky. Díky tomuto propojení funguje vládní mechanismus Velké Británie.²¹

²¹LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 42–61

2. Velká Británie a Evropská unie

2.1 Vstup Velké Británie do Evropského společenství

Velká Británie zaujala již od 40. let osobité postavení k procesu evropské integrace, které si uchovala až do dnes. Británie byla již od počátků evropské integrace zastáncem mezivládní spolupráce, spolu se severskými státy tak oponovala vizím Francie a Beneluxu. Svěbytná pozice Velké Británie v začátcích evropské integrace byla dána tehdejšími historickými událostmi. Británie jako vítězná země druhé světové války nenaléhala na řešení bezpečnostní otázky formou vytváření evropské spolupráce tak naléhavě, jako např. Německo a Francie, které byly jako země kontinentální Evropy v odlišné situaci. Odměřený postoj VB k evropské integraci byl také dán faktem, že se Spojené království soustředilo primárně na udržování a budování vztahů s Commonwealthem a jejich nejdůležitějším spojencem – Spojenými státy Americkými (USA). Dalším aspektem byla tehdejší silná pozice Británie v zahraničním obchodu, kdy hlavními obchodními partnery Británie nebyly evropské země, ale zámořská území. Británie tedy zaujala pozici podporovatele evropského sjednocovacího procesu, ale nebylo její prioritou se procesu od začátku přímo účastnit. Víze evropské spolupráce Spojeného království totiž byla ve formě otevřených obchodních vztahů, nikoli silné nadnárodní spolupráce, kterou prosazovaly ostatní evropské státy.²²

První rozhovory Británie o připojení se k Evropskému společenství (ES) probíhaly na začátku 60. let. Přistoupení VB do ES by totiž velmi pozměnilo jeho stávající podobu, jelikož Británie byla v té době zemí s velmi silným průmyslem a efektivním zemědělstvím, čímž by se prostor společného trhu signifikantně rozšířil. Vstup Spojeného království by také znamenal ohrožení dominantní pozice Francie ve Společenství.²³ Rozhovory VB se Společenstvím byly zahájeny 8. listopadu 1961 kdy Britové přišli s tzv. Bílou knihu, ve které definovali několik podmínek pro přistoupení do ES. Vláda VB v Bílé knize požadovala nutnost akceptace preferenčních vztahů s Commonwealthem a uznání závazků vůči státům organizace EFTA. Nejdůležitější podmínkou ale bylo zohlednění specifické povahy britské zemědělské politiky, která by se nestala součástí společné zemědělské politiky, což by Británii oprostilo od přispívání nepřiměřených

²²FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. (2003). *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, s. 39–42

²³YOUNG W., John. (2000). *Britain and European Unity, 1945-1999*. Houndmills: Macmillan Press, s. 72

částek do pokladny Společenství.²⁴ I přes opakované schůzky premiéra Harolda Macmilana a francouzského prezidenta Charlese de Gaulla v průběhu let 1961–1962 a intenzivní jednání Komise se nepodařilo vstupní rozhovory úspěšně zakončit. Británii muselo uspokojit pouze ujištění de Gaulla, že vztahy mezi oběma zeměmi „budou tak úzké, jak jen to bude možné“²⁵ Rozšíření Společenství o Velkou Británii mělo ještě v roce 1962 všeobecnou podporu členských států, ale i přes tento fakt bylo přistoupení Británie překvapivě vetováno de Gaullem a to na tiskové konferenci Rady ministrů 14. ledna 1963. Své veto obhajoval tím, že cíle Velké Británie a cíle Společenství jsou ve velkém nesouladu. Ukázalo se tedy, že rozšiřování Společenství není jen ekonomicko – technickým aktem, ale hlavně politickým rozhodnutím.²⁶

Změna situace nastala na konci 60.let a to hlavně díky změně postoje Francie, v jejímž čele nově stanul prezident Georges Pompidou. Francie byla nyní připravena podpořit vstup Británie do Společenství. Podle Pompidua měla totiž Velká Británie společně s Francií představovat nástroj pro kontrolu Německa, které se v té době začalo politicky orientovat více na východ. Po summitu v Haagu v prosinci 1969 tak bylo přistoupení VB zájmem všech dosavadních členských zemí Společenství. Jednání o vstupu Irska, Dánska, Norska a Velké Británie tedy započala. Po změně situace po Haagském summitu konzervativní vláda premiéra Edwarda Heatha okamžitě začala s rozsáhlou vnitropolitickou kampaní ve prospěch členství v ES, které se pro Británii stalo ekonomickou nutností. Vláda opět vydala tzv. Bílou knihu, ve které informovala britské politiky o výhodách členství, kdy měl být roční příspěvek VB do ES kompenzován lepšími možnostmi pro britské hospodářství plynoucí z výhod společného trhu.²⁷ Hlavním předmětem předvstupních jednání se tak stala diskuze o výši členského příspěvku do rozpočtu ES a také, jak již bylo zmíněno výše, otázka zemědělství. Vstup Velké Británie do Evropského společenství byl 13. července roku 1972 schválen Dolní

²⁴PRESTON, Christopher. (1997): *Enlargement and Integration in the European Union*. London: Routledge, s. 28

²⁵VAISSE, Maurice. (1997). *De Gaulle and the British 'application' to join the Common Market*. In WILKES, G. (ed.). *Britain Vs Failure to Enter the European Community 1961-63*. London: Frank Cass, s. 52

²⁶FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. (2003). *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, s. 83

²⁷PRESTON, Christopher. (1997): *Enlargement and Integration in the European Union*. London: Routledge, s. 31–32

sněmovnou britského parlamentu.²⁸ Právoplatným členem Evropského společenství se Velká Británie stala od 1. ledna 1973.²⁹

O dva roky poté se nastupující labouristická vláda uchýlila k použití nového ústavního experimentu, kdy vyhlásila referendum o setrvání Spojeného království v Evropském společenství. V referendu se vyslovilo 67,2 % občanů pro setrvání země v ES. I přes tento fakt, kontroverzní debata o ztrátě národní suverenity neutichla a šířila se dále.³⁰

2.2 Vztah evropského a britského práva

Jelikož je anglo-americký právní systém ve Velké Británii velmi specifický, namísto kontinentálního principu svrchovanosti lidu existuje v Británii princip svrchovanosti Parlamentu, kterému jsem se věnovala v první kapitole. Tím, že je formou vlády ve Spojeném království parlamentarismus, kdy se o dělbu moci dělí Parlament, vláda a soudy a Británie nemá kodifikovanou ústavu, neexistuje v této zemi ústavní soud. Ze zásady svrchovanosti Parlamentu je tedy Parlament tou institucí, která přezkoumává ústavnost zákonů. Z důvodu svrchovanosti Parlamentu byla implementace zásady přednosti práva Evropského společenství obtížnější. Řešením bylo přijetí zákona o Evropském společenství.³¹

Přijetím *The European Communities Act* v roce 1972 Velká Británie fakticky vstoupila do Evropského společenství. Tento zákon byl Dolní sněmovně britského parlamentu nejdříve představen jako *European Communities Bill*. Účelem tohoto zákona bylo získat schválení Parlamentu pro již premiérem Edwardem Heathem podepsanou Smlouvu o přistoupení. Po více než tři sta hodinovém parlamentním vyjednávání byl tento krátký, dvanácti článkový zákon přijat a stal se tak právně platným jako *European Communities Act 1972*. Na základě přijetí tohoto zákona vstoupila Velká Británie do

²⁸FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. (2003). *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, s. 97

²⁹DEDMAN, Martin J. (2010). *The Origins and Development of the European Union 1945-2008: A history of*

European integration. Abingdon: Routledge, s. 103–107

³⁰LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 77

³¹Databáze Cesta do Evropské Unie. Svazek: Ústavní aspekty Evropské integrace. Část: IV. Vztah práva ES a ústav ve vybraných členských státech ES de lege lata. Kapitola: B. Velká Británie. *Informační systém pro implementaci práva EU*. Úřad vlády České republiky. (online). Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/Dul/CESTY.NSF/e9098c2cd9b2b953c12563b1000364c0/ccc3ace772260850802566da0042fa11?OpenDocument> (cit. 19. 3. 2018)

Evropského společenství. Evropské společenství se transformovalo v Evropskou unii podepsáním Maastrichtské smlouvy v roce 1992.³²

Přijetí tohoto zákona mělo okamžitý vliv na vnitřní právní systém Spojeného království. Zákon stanovil, že veškerá práva a povinnosti vyplývající ze smluv ES jsou bez dalšího schválení okamžitě právně závazná. Mezi tyto práva a povinnosti jsou zahrnuta i rozhodnutí Evropského soudního dvora, ze kterých vyplývají dva hlavní principy. Prvním principem je nadřazenost evropského práva. V případě konfliktu mezi právem členského státu a jakéhokoli ustanovení vzešlého z evropského práva, je vždy evropské právo tím nadřazeným. Druhým principem je princip přímého účinku. Nejenže evropské právo určuje členským státům závazky, které jsou vymahatelné dle mezinárodního práva, ale také jim přiznává práva a povinnosti, které mohou být vymahatelné jednotlivci přímo u soudů daných členských států. To znamená, že občan jakékoliv členské země ES/EU může napadnout použití tuzemského práva, které je v rozporu s evropským právem u vlastního vnitrostátního soudu.³³

Jinými slovy, pro ještě lepší pochopení této problematiky, zákon o Evropském společenství z roku 1972 dává právu Evropské unie pravomoc působit na národní právo Spojeného království. Působení evropského práva na britské právo lze rozdělit do dvou typů:

- Přijetím zákona z roku 1972 bylo zajištěno, aby některé právní předpisy EU, včetně smluvních závazků a nařízení měly přímý účinek na právní systém Spojeného království, aniž by Parlament musel přijmout další pozměňující zákony. Příkladem může být schválení bezpečnostních standardů na dovezené zboží, které proběhlo na evropské úrovni a tím se stalo okamžitě právně závazným a uplatňovaným v každé členské zemi.
- Dalším efektem je fakt, že některé typy právních předpisů EU včetně směrnic a rozhodnutí mohou být ve Spojeném království aplikovány na základě primární legislativy (dané zákony přijatými v Parlamentu) nebo, což se stává mnohem častěji, jsou aplikovány na základě sekundární legislativy.

³²The 1972 European Communities Act. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/1972-european-communities-act> (cit. 19. 3. 2018)

³³LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, s. 77–78

Pro shrnutí, evropské právo se od roku 1972 stalo nadřazeným právem Spojeného království. Pokud nastanou pochybnosti o interpretaci evropského práva, britské soudy se musí pro vysvětlení odkázat k Evropskému soudnímu dvoru. Veškerá primární legislativa přijata Parlamentem Spojeného království po roce 1972, která se stala právně závazná k 1. lednu 1973 musí být v souladu s principy evropského práva. Toto také znamená, že soudy byly povinny zrušit dosavadní právní předpisy, které byly v rozporu s evropským právem.

Tento zákon o Evropském společenství z roku 1972 může být smazán ze Sbírký zákonů, stejně jako jakýkoliv jiný zákon přijatý Parlamentem, nebo může být zrušen přijetím dalšího primárního zákona. Tuto druhou možnost chce provést prozatímní britská vláda, která nedávno přišla s připravovaným zákonem tzv. *Repeal Bill*. Tento zákon bude muset být schválen jak Dolní sněmovnou, tak Sněmovnou lordů, což bude mnohem obtížnějším úkolem pro konzervativní vládu, která nedávno ztratila většinu v Dolní sněmovně. Pokud by byl *European Communities Act* z roku 1972 odvolán, právní předpisy Evropské unie by jednoduše řečeno okamžitě přestaly být účinné. Zrušením zákona by však nastaly velké mezery ve Sbírce zákonů, a to konkrétně například ve vztahu k požadavkům na zdraví a bezpečnost na pracovišti. Pro zajištění hladkého přechodu vystoupení Spojeného království z Evropské unie bude *Repeal Bill* v zásadě transformovat ty nejdůležitější právní předpisy EU do Sbírký zákonů a tak do právního systému Spojeného království. Je ale důležité říci, že ne všechny zákony práva Evropské unie, které jsou právně závazné pro Spojené království byly implementovány zákonem o Evropském společenství z roku 1972. Například na *European Arrest Warrant* (Evropský zatýkácí rozkaz) nebude mít zrušení zákona z roku 1972 žádný dopad, jelikož se tento zákon stal právně závazným přijetím jiného zákona, a to konkrétně zákona o vydání stíhané osoby z roku 2003 (*The Extradition Act*). Problematice *Repeal Bill* se budu detailněji věnovat v páté kapitole.³⁴

³⁴The 1972 European Communities Act. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/1972-european-communities-act> (cit. 19. 3. 2018)

3. Brexit – proces zahájení vystoupení Velké Británie z Evropské unie a jeho dopady na britskou ústavu

3.1 Referendum 2016

Proces vystoupení členského státu z Evropské unie je poprvé formálně zakotven v Lisabonské smlouvě z roku 2007, která pozměňuje Smlouvu o Evropské unii. Lisabonská smlouva byla ratifikována všemi členskými státy a vstoupila v platnost v roce 2009. Článek č. 50 představuje jediný právní mechanismus, který umožňuje členskému státu vystoupit z EU a stanovuje kroky, které členská země musí absolvovat pro to, aby se rozvázala z plnění Smlouvy o EU.³⁵ Článek Lisabonské smlouvy č. 50 říká, že každý členský stát EU se může rozhodnout pro vystoupení z Evropské unie na základě podmínek daných vlastní ústavou. Členský stát, který se rozhodne pro vystoupení musí o svých záměrech informovat Evropskou radu. Následně Evropská unie vyjedná a uzavře dohodu o vystoupení s daným členským státem, kterou je detailně stanoven celý proces vystoupení s ohledem na nastavení budoucích vztahů odcházející země s Evropskou unií.³⁶

23. června roku 2016 proběhlo ve Velké Británii referendum o vystoupení z Evropské unie. Pro vystoupení VB z EU se vyslovilo 51.9 % voličů. Volební účast byla 72.2 %.³⁷ Rozhodnutí opustit Evropskou unii, které padlo v referendu, má obrovský dopad na britskou ústavu. Je nutné zmínit, že referendum ve Velké Británii má dle ústavy pouze poradní charakter a jeho výsledek není právně závazný. Toto referendum z roku 2016 mělo ale více než poradní roli. Dle ústavního pořádku Parlament, jako suverénní právní autorita, nemusí vyhlašovat referendum pro to, aby byl schválen důležitý ústavní zákon, jakým bez pochyby je vystoupení VB z EU. Nicméně parlament v roce 2015 schválil zákon, ve kterém stanovil, že nezahájí proces vystoupení z EU bez svolání celostátního referenda. Vyhlášení referenda se tedy tímto zákonem stalo jednou z dalších ústavních podmínek nutných pro vystoupení země z EU.³⁸

³⁵Article 50 and the UK's exit negotiations. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/article-50-and-uks-exit-negotiations> (cit. 9. 4. 2018)

³⁶BARNETT, Hilaire. (2017). *Constitutional and Administrative Law*. London: Routledge, s. 208

³⁷UK votes to leave the EU. *British broadcasting corporation*. (online). Dostupné z: http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (cit. 9. 4. 2018)

³⁸BARNETT, Hilaire. (2017). *Constitutional and Administrative Law*. London: Routledge, s. 208

3.2 Miller's case a jeho dopad na britskou ústavu

Po referendu v červnu 2016 britská vláda oznámila, že aktivuje článek č. 50 Lisabonské smlouvy a zahájí tak proces vystoupení VB z EU v březnu následujícího roku. Vláda chtěla provést tento krok bez souhlasu Parlamentu na základě pravomoci plynoucí z královské výsady (*royal prerogative*), kdy má vláda pravomoc od královny uzavírat a rušit mezinárodní smlouvy. Okamžitě ale vyvstala otázka, zda může vláda použít tuto pravomoc *royal prerogative* a takto učinit bez souhlasu Parlamentu, jako suverénní britské ústavní autority. Britská byznysmenka Gina Miller napadla tento záměr vlády u soudu a započala tak proces zvaný *Miller versus Secretary of State for Exiting the European Union*. Jak jsem již psala v první kapitole, britský Nejvyšší soud vydal rozhodnutí 24. ledna 2017, a to v neprospěch vlády. Pro aktivaci článku 50 Lisabonské smlouvy je nezbytný souhlas Parlamentu.

Tento proces – *Miller's case* měl širší dopady na britskou ústavu, než se předem vůbec očekávalo. Toto významné rozhodnutí Nejvyššího soudu má dopady jak na právní systém, tak na celkové politické fungování Velké Británie. Tento proces upozornil na fakt, do jaké míry mohou být *royal prerogatives* právně omezeny dalšími přijatými mezinárodními smlouvami a zákony. Při přijetí zákona o Evropském společenství z roku 1972, který byl fakticky přijetím mezinárodní smlouvy o členství VB v EU, vidíme jasnou suverenitu Parlamentu, který je hlavním a základním principem britské ústavy. Parlamentu jako hlavnímu rysu celé britské ústavy jsem věnovala celou jednu podkapitulu první kapitoly. Parlament byl tedy tou institucí, která rozhodla o členství VB v EU a bude také tou, která rozhodne o případném vystoupení země z unie. Existence členství VB v EU závisí tedy pouze na rozhodnutí Parlamentu. Evropské právo je součástí britského ústavního pořádku tedy jen do té doby, dokud mu to Parlament jako hlavní princip britské ústavy umožní. Jak jsem již popisovala v předchozí kapitole, Parlament rozhodl o vstupu VB do EU, čímž se stalo evropské právo nadřazené tomu britskému, ale Parlament je stále tím, kdo může tuto nadřazenost zrušit. Ačkoliv je toto těžce logicky uchopitelné, Parlament je tedy jinými slovy schopen schválit nový nezávislý zdroj práva v Británii, které je od té doby aplikováno a které se stává nadřazeným zákonům vydaných Parlamentem, který však nadřazenost tohoto evropského práva vlastně prvotně umožnil.

Při souzení tohoto případu se také rozhodovalo, zda je nutný souhlas decentralizovaných institucí – tedy parlamentů Skotska, Severního Irska a Walesu pro aktivaci článku 50. Nejvyšší soud rozhodl, že vláda nepotřebuje souhlas

decentralizovaných institucí v tomto konkrétním případě. Proces vystoupení VB z EU tak nemůže být právně blokován např. Skotským parlamentem. Tímto rozhodnutím ale bezpochyby vzniklo velké politické napětí uvnitř Spojeného království.³⁹

Na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu popsaného výše, vláda potřebovala souhlas Parlamentu k zahájení procesu vystoupení VB z EU. Zákon *European Union Notification of Withdrawal Act* byl přijat Parlamentem na začátku března roku 2017. Britská premiérka Theresa May tak za Spojené království následně oficiálně aktivovala článek č.50 Lisabonské smlouvy v dopise předsedovi Evropské rady Donaldu Tuskovi a to 29. března 2017. Od tohoto dne běží lhůta dvou let, během kterých musí dojít k uzavření dohody mezi VB a EU o procesu vystoupení. Pokud nedojde k uzavření této dohody do března roku 2019, Spojené království automaticky opustí Evropskou unii a všechny stávající smlouvy a zákony práva Evropské unie přestanou být v Británii automaticky platné. Tato lhůta může být prodloužena pouze v případě souhlasu všech 27 členských zemí unie. Dvouletá lhůta se vztahuje pouze na dohodu o vystoupení na základě článku č. 50, nikoli na další nastavení spolupráce a vztahů mezi VB a EU, tato vyjednávání mohou nadále pokračovat.⁴⁰

³⁹ELLIOTT, Mark. (2017). Analysis / The Supreme Court's Judgment in Miller. *Public Law for Everyone*. (online), 25. 1. 2017. Dostupné z: <https://publiclawforeveryone.com/2017/01/25/analysis-the-supreme-courts-judgment-in-miller/> (cit. 9. 4. 2018)

⁴⁰Article 50 and the UK's exit negotiations. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/article-50-and-uks-exit-negotiations> (cit. 9. 4. 2018)

4. Brexit a jeho dopady na britskou ústavu

V této čtvrté stěžejní kapitole mé diplomové práce se budu systematicky věnovat nejdůležitějším dopadům Brexitu na britskou ústavu. Kapitulu jsem pro co nejlepší přehlednost a systematicčnost této analýzy dopadů rozdělila do čtyř podkapitol. Tyto čtyři podkapitoly představují ty nejdůležitější oblasti, ve kterých je již viditelné, jaký měl dosavadní průběh Brexitu dopady na britský ústavní pořádek. Dále se v poslední podkapitole, věnující se Brexitu v kontextu devoluce, také zaměřím na možné dopady Brexitu na britskou ústavu, které by mohly v budoucnu nastat.

4.1 Vztah Parlamentu a vlády Spojeného království

Rozhodnutí opustit Evropskou unii je jedno z nejzávažnějších rozhodnutí, které Velká Británie v poslední době udělala a které bude mít obrovský dopad na britskou ústavu. V této podkapitole se zaměřím na vztah mezi vládou a Parlamentem Spojeného království ovlivněný Brexitem, jelikož tyto dvě instituce společně tvoří jádro britské ústavy. Parlament Spojeného království složený ze dvou komor – Dolní sněmovny, která je volená a ze Sněmovny Lordů, která je nevolená, představuje hlavní legislativní orgán. Parlamentu jako hlavnímu principu britské ústavy jsem se věnovala detailněji v první kapitole své diplomové práce. Vláda, která vychází z Parlamentu je hlavním a jediným exekutivním orgánem země, který prostřednictvím formování právního systému a politiky zodpovídá za řízení země. Největší vliv na rozhodnutí o vystoupení VB z EU měla samozřejmě vláda a Parlament, ale v neposlední řadě také elektorát, který se v referendu vyslovil pro vystoupení. Tomuto jsem se také detailněji věnovala v předešlé kapitole.

Pro pochopení ústavního vztahu Parlamentu a vlády je nutné zmínit hlavní ústavní pravomoci Parlamentu a vlády. Parlament je suverénním a nejvyšším zákonodárným orgánem ve Spojeném království a je nejvyšší ústavní autoritou pro vytváření zákonů v zemi. Parlament ustavuje a pomáhá udržet efektivní vládu, kontroluje ji a je institucí, které se zodpovídají ministři vlády za své jednání. V neposlední řadě Parlament představuje elektorát, skrze který je ustanoven do funkce premiér. Ústavní pravomoci vlády se prolínají s pravomocemi Parlamentu. Vláda je hlavně zodpovědná za vytváření a prosazování zákonů, které následně Parlament jako legislativní těleso schválí. Aby vláda mohla vládnout, musí získat důvěru Parlamentu. Následně se mu zodpovídá za řízení země a implementaci politických a ústavních změn. V neposlední řadě musí vláda

održovat sliby, díky kterým je lid v první řadě zvolil. Konečně řečeno, v momentě, kdy vláda a její premiér získá důvěru a tím tak zodpovědnost rozhodovat o klíčových záležitostech, může takto činit, ale vždy jen za souhlasu a kontroly Parlamentu. Vztah těchto dvou institucí byl významně ovlivněn vstupem do ES, kdy se vláda stala aktérem, který reprezentuje Velkou Británii na evropské úrovni, zatímco Parlament byl zodpovědný za vnitřní chod země. Postupem času po vstupu VB do ES, byl vztah mezi Parlamentem a vládou právně upraven a Parlament stal hlavním schvalovatelem rozhodnutí vlády, týkajících se evropských záležitostí.⁴¹ Příkladem je Zákon o Evropské unii (The European Union Act), který byl v roce 2011 schválen Parlamentem. Tento zákon stanovuje, že další případné budoucí dodatky ke Smlouvě o Evropské unii nebo ke Smlouvě o fungování Evropské unie musí být schváleny přijetím zákona v Parlamentu a následně i potvrzeny v celostátním referendu. Nové zavedení referenda ukazuje velkou ústavní změnu, kdy právě referendum doplňuje pravomoci Parlamentu a vlády při rozhodování o ústavně nejsignifikantnějších záležitostech Spojeného království⁴²

V případě Brexitu je vláda tou institucí, která disponuje mandátem na vyjednávání podmínek vystoupení a další podobě možné spolupráce s Evropskou unií. Rolí Parlamentu je jednak při tomto procesu dohlížet a kontrolovat kroky vlády, ale také ve stejném čase podnikat legislativní opatření, nutné ke změně vnitrostátního práva, pro zachování kontinuity poté, co se doposud nadřazené evropské právo stane v Británii neplatným. Tento proces změny vnitrostátního práva a ukončení nadřazenosti práva evropského představuje uzákonění tzv. odvolávacího zákona – *The Great Repeal Bill*, kterému se budu detailněji věnovat v další kapitole. Schválení tohoto odvolávacího zákona bude náročným úkolem jak pro vládu, tak pro Parlament a současně bude velkým testem vztahu mezi těmito dvěma institucemi, představujícími jádro britské ústavy. Realizace procesu vystoupení VB z EU představuje pro Británii velkou výzvu, co se týká změny ústavního pořádku.⁴³

⁴¹GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 15–18

⁴²European Union Act 2011. *The National Archives*. (online). Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/12/pdfs/ukpga_20110012_en.pdf (cit. 11. 4. 2018)

⁴³GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 19–22

4.2 Problematika nadřazenosti evropského práva a jeho následná implementace do britského právního systému po vystoupení VB z EU

Vztahu evropského a britského práva jsem se již věnovala ve druhé kapitole své magisterské práce. Během více než čtyřiceti let britského členství v Evropské unii bylo evropské právo nadřazené právu britskému a jeho důležitost a význam se postupem času rozšiřoval do mnoha sfér právních odvětví. Dle evropské legislativy se řídily právní oblasti zaměřené například na ochranu práv spotřebitelů, zaměstnanců, zemědělskou politiku a politiku rybolovu až po enviromentální právo a právo na ochranu osobních dat.⁴⁴

Brexit má tedy velký dopad na britskou ústavu, a to konkrétně když se zaměříme na princip přímé použitelnosti evropského práva, které je momentálně ve Velké Británii stále platný. Přímou použitelnost evropské právní předpisy se skládají hlavně ze závazků vyplývajících z evropských smluv a z evropských nařízení. Podstatou je, že po přijetí těchto přímo použitelných právních předpisů Evropské unie se tyto stávají okamžitě platnými ve všech členských státech a není tak vyžadováno jejich schválení a následná implementace do vnitrostátního právního systému každého členského státu. Momentálně je v platnosti kolem 20 000 evropských právních aktů, které představují hlavně nařízení, směrnice, rozhodnutí a mezinárodní smlouvy. Přímá použitelnost evropského práva zahrnuje obvykle také tzv. princip přímého účinku, což znamená, že jsou automaticky vytvořeny práva, kterých se mohou jednotlivci domáhat u svých vnitrostátních soudů v každé členské zemi. Princip přímého účinku byl zaveden rozsudkem Evropského soudního dvora Van Gend & Loos z roku 1963. V momentě kdy Spojené království opustí EU, a to schválením tzv. odvolávacího zákona, který zruší platnost Zákona o Evropských společenství z roku 1972, těchto několik tisíc evropských právních předpisů, které do té doby byly přímo použitelné v britském právním systému přestanou platit.

Nyní konkrétněji ke zdrojům přímou použitelného evropského práva. Některé články evropských smluv jsou přímo použitelné. Příkladem může být článek 119 Smlouvy o Evropských společenství, který stanovuje rovnocennost platových podmínek pro ženy a muže. Evropský soudní dvůr rozhodl o principu přímé použitelnosti v roce

⁴⁴GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 22

1976.⁴⁵ Co se týká evropských nařízení, tento princip je stanoven článkem 288 Smlouvy o fungování Evropské unie z roku 2007, který říká, že: „*Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.*“⁴⁶ Těchto nařízení je kolem 5 000 a jsou přímo aplikované ve všech členských státech Evropské unie. V několika případech bylo ale ve Velké Británii nutné upravit stávající právní předpisy, které se ocitly v rozporu s nově přijatým nařízením. Příkladem může být nařízení ohledně otevřeného přístupu k internetu (mobilní roaming v EU) z roku 2016.⁴⁷

V okamžiku kdy dojde ke zrušení nadřazenosti evropského práva, vzniklé mezery v právním systému Velké Británie se musí zaplnit, což je jedním z hlavních dopadů Brexitu na britskou ústavu. Některá zásadní pravidla a normy mohou být přímo implementovány do vnitrostátního ústavního pořádku Spojeného království. Je ale nutné zmínit, že některé právní předpisy týkající se například volného pohybu osob a celních regulací nemohou být jednoduše přímo přeneseny do britského právního systému, jelikož jejich podoba velmi závisí na tom, jak budou nastaveny další vztahy a forma spolupráce VB s Evropskou unií jako takovou a se všemi jejími členskými státy. Tento proces bude velmi komplikovaný, jelikož se úprava těchto právních předpisů týká velmi široké a různorodé oblasti práv.

Dále je nutné se zaměřit na fakt, že členství VB v EU bylo založeno na vzájemné interakci nadnárodního a vnitrostátního práva. Zrušení působnosti nadnárodního evropského práva v Británii bude dalším příkladem těžkého úkolu pro Parlament a vládu jakožto hlavní instituce, které formují britskou ústavu, které budou muset při řešení této problematiky úzce spolupracovat. Vláda bude tou institucí, která bude vyjednávat na mezinárodní úrovni, zatímco Parlament bude podnikat ústavní změny uvnitř státu. Jako příklad uvedu vyjednávání podmínek pro vystoupení VB z EU. Na evropské úrovni je vyjednávání v kompetenci vlády, ale Parlament bude muset tyto kroky schválit na vnitrostátní úrovni. Parlament bude také tou institucí, která bude rozhodovat o změnách britské ústavy, které nastanou po schválení nových právních předpisů nahrazující ty předešlé předpisy Evropské unie. Tyto nové právní předpisy však musí být opět

⁴⁵Legislation for Brexit: Directly applicable EU Law. Briefing Paper 7863. *House of Commons Library*. (online). 12. 1. 2017. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7863> (cit. 12. 4. 2018)

⁴⁶Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. *EUR-Lex*. (online). 2007. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (cit. 12. 4. 2018)

⁴⁷Legislation for Brexit: Directly applicable EU Law. Briefing Paper 7863. *House of Commons Library*. (online). 12. 1. 2017. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7863> (cit. 12. 4. 2018)

vyjednány vládou na Evropské úrovni tak, aby byly kompatibilní s další budoucí formou možné spolupráce se zbývajícími členskými státy Evropské unie.⁴⁸

4.3 Možné dopady na vztah Parlamentu a vlády Spojeného království v důsledku Brexitu

Jak jsem již psala na začátku této kapitoly, proces vystoupení VB z EU je procesem změny ústavního pořádku Velké Británie a závisí především na Parlamentu a vládě jakožto hlavních pilířích britské ústavy. Tento náročný ústavní proces může mít negativní dopad na kooperaci těchto dvou institucí a může dojít k tomu, že jejich vztah přestane být funkční a legitimní. V případě, že se tak stane, toto zhoršení vztahů může mít negativní dopad i na celý proces vyjednávání nové budoucí spolupráce VB s EU a také to může vést k oslabení pozice obou institucí na domácí politické scéně.

Prvním negativním dopadem může být neefektivní schopnost Parlamentu kontrolovat kroky vlády při vyjednávání podmínek vystoupení a další budoucí spolupráce s EU. Vláda jakožto privilegovaný aktér s mandátem vyjednat a reprezentovat Spojené království na evropské úrovni může preferovat způsob vyjednávání podmínek prostřednictvím tajných a důvěrných schůzek, což velmi stíží transparentnost celého procesu a možnost Parlamentního dohledu nad podniknutými kroky vlády. Vláda ve svém prohlášení samozřejmě ujistila Parlament, že zajistí jeho plnou informovanost do minimálně stejné míry, do jaké je zajištěna informovanost Evropského parlamentu ze strany představitelů Evropské unie. Je ale otázkou, jak to bude opravdu probíhat v praxi.⁴⁹

Další možná hrozba negativního dopadu Brexitu se odvíjí od ústavní změny z roku 2010, kdy byla schválena ústavní reforma v podobě tzv. *Constitutional Reform and Governance Act*. Tento právní akt velmi posílil pozici Parlamentu, když stanovil, že veškeré mezinárodní smlouvy musí být od přijetí tohoto zákona schváleny v obou komorách Parlamentu. Doposud měl, co se týká uzavírání mezinárodních smluv, Parlament jen omezené pravomoci, jelikož pravomoc uzavírat mezinárodní smlouvy ležela v rukou vlády a jejich ministrů na základě pravomocí vyplývajících z *royal*

⁴⁸GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 23

⁴⁹GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 27–28

prerogative.⁵⁰ Je tedy v zájmu vlády informovat Parlament o svých krocích a výsledcích diplomatického jednání, které povedou k vytvoření Dohody o vystoupení, kterou následně bude muset Parlament v obou svých komorách schválit. Pokud by tato dohoda nebyla v Parlamentu schválena a vládě by tak zbylo jen málo času na znovu vyjednání nových podmínek s představiteli EU, mohlo by dojít k tomu, že VB po vypršení dvouleté lhůty, tedy v březnu 2019 automaticky vystoupí z Evropské unie (tak jak to stanovuje článek 50 Lisabonské smlouvy), a to bez jakékoli dohody a dohodnuté formy budoucí spolupráce, což by mělo velmi negativní dopad na britskou ústavu.⁵¹

4.4 Možné dopady Brexitu na britskou ústavu v kontextu devoluce

Dalším dopadem Brexitu na britskou ústavu je vznik politického napětí uvnitř Spojeného království, a to zejména ve vztahu se Skotskem a Severním Irskem. Jak jsem již zmínila v předešlé třetí kapitole, která se věnovala tzv. Miller's case, rozhodnutí vystoupit z Evropské unie bylo čistě v kompetenci Parlamentu VB a parlamenty Skotska a Severního Irsku neměly možnost toto rozhodnutí nějak ovlivnit nebo blokovat. Tento fakt, může způsobit velké dopady na britskou ústavu, pokud by došlo v důsledku Brexitu k vyvolání nového referenda o nezávislosti Skotska nebo o připojení Severního Irsku k Irské republice.⁵²

Skotsko a Severní Irsko, dva národy / regiony Spojeného království hlasovaly v referendu v roce 2016 pro setrvání v Evropské unii. Ve Skotsku hlasovalo pro setrvání VB v EU 62 % a v Severním Irsku 56 % voličů.⁵³ Jak řekla premiérka Theresa Mayová ve svém proslovu na konferenci Konzervativní strany 2. října 2016: „*Jelikož jsme v referendu volili jako jednotné Spojené království, budeme také vyjednávat jako jednotné Spojené království a vystoupíme z Evropské unie jako jednotné Spojené království. V případě Brexitu nebudou žádné výjimky z práva EU (tzv. opt - out). Nikdy nedovolím*

⁵⁰Parliament's role in ratifying treaties. Briefing Paper 5855. *House of Commons Library*. (online). 17. 2. 2017. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN05855> (cit. 12. 4. 2018)

⁵¹GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 28–29

⁵²GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the UK Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 25

⁵³HUNT, Jo. (2017). *Devolution*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 35

nacionalistům, aby oslabili drahocennou Unii mezi čtyřmi národy, které tvoří naše Spojené království.“.⁵⁴ Je ale nutné zmínit, že pozice Spojeného království jako unitárního státu byla oslabena na konci 90. let, kdy došlo k tzv. devoluci, velké změně britského ústavního pořádku, kdy tehdejší labouristická vláda přiznala úroveň samosprávy Skotsku, Walesu a Severnímu Irsku. Ve všech těchto třech regionech vznikly národní parlamenty s legislativními pravomocemi a jednotlivé vlády. Suverenita westminsterského Parlamentu byla ale samozřejmě zachována, Parlament je stále nejvyšší autoritou v zemi a může zákony schválené v národních parlamentech anulovat.⁵⁵

4.4.1 Skotsko

První ústavní problémy ve vztahu k decentralizovaným institucím se objevily ještě před vyhlášením samotného referenda o vystoupení VB z EU. Skotsko požadovalo pro čtyři samosprávné regiony právo veta při schvalování zákona o pravidlech svolání referenda o vystoupení z EU. To by znamenalo zrušení celého procesu Brexitu, pokud by alespoň jeden národ nadpoloviční většinou schválil setrvání VB v EU. Předseda Skotské národní strany Alex Salmond velmi podporoval tento krok, když prohlašoval, že národy, které spolu žijí v multinárodním státě se musí navzájem respektovat a musí mít právo vyjádřit se k těmto důležitým ústavním otázkám. Parlament ale těmto požadavkům nevyhověl a schválením zákona *European Union Referendum Act* v roce 2015 potvrdil unitární charakter Spojeného království.⁵⁶ Po uskutečnění referenda v roce 2016, kde byl potvrzen britskými voliči odchod VB z EU skotská vláda vydala tzv. Bílou knihu, ve které proces vystoupení VB z EU označila jako nedemokratický a nelegitimní krok, kdy Skotsko bude muset opustit Evropskou unii proti své vůli. V tomto dokumentu také skotská vláda požaduje změnu britské ústavy v důsledku proběhlého referenda o vystoupení z EU. Skotsko chce oslabit koncentraci moci ve westminsterském Parlamentu a prohloubit proces devoluce tak, aby dosáhlo svých požadavků, které jsou odlišné od zájmů Spojeného království, které chce opustit EU. Poté co v Británii přestane platit evropské právo, Skotsko požaduje zachování pravomoci v rukou výlučně skotského

⁵⁴MAY, Theresa. *Prime Minister: Britain after Brexit: A vision of a Global Britain*. Speech to Conservative Party Conference. (online). 2. 10. 2016. Dostupné z: <http://press.conservatives.com/post/151239411635/prime-minister-britain-after-brexit-a-vision-of> (cit. 13. 4. 2018)

⁵⁵HUNT, Jo. (2017). *Devolution*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, s. 36

⁵⁶Tamtéž, s. 37

parlamentu, a to hlavně v otázkách pracovního práva, zdravotnictví a bezpečnosti. Skotský parlament, aby mohl prosazovat zájmy své země, chce také disponovat pravomocemi týkající se rozhodování o politice přistěhovalectví a požaduje získání pravomoci uzavírat mezinárodní smlouvy. Skotsko tedy v tomto prohlášení požaduje provedení nezbytných změn v britském ústavním pořádku, poté co přestane čerpat výhody vyplývající z členství Spojeného království v Evropské unii. Na tomto příkladu lze jasně pozorovat velmi signifikantní možný dopad Brexitu na britskou ústavu, a to dokonce ještě předtím, než byl tento proces vystoupení VB z EU jako takový vůbec zahájen.⁵⁷

Na konci března roku 2017 schválil skotský parlament návrh na podání žádosti o svolání nového, v pořadí již druhého referenda o Skotské nezávislosti na Spojeném království, které by se mělo uskutečnit ve stejnou dobu, kdy bude Británie opouštět Evropskou unii. Premiérka Theresa Mayová ale vzápětí oznámila, že její vláda bude jakékoliv referendum o nezávislosti Skotska před ukončením procesu Brexitu blokovat. Na snahách Skotska osamostatnit se od Spojeného království a zůstat tak v Evropské unii lze vidět obrovský dopad Brexitu na britské ústavní uspořádání.

V oznamujícím dopise premiérky Mayové, který byl doručen Evropské radě na konci března 2017 je jasně uvedeno, že vláda bude jednat o vystoupení za celé Spojené království s tím, že bude brát v potaz požadavky decentralizovaných regionů. Když se ale na dopis aktivující článek č. 50 zaměříme detailněji, není v něm ani zmínka o případných speciálních právních úpravách pro Skotsko. Stejně tak v něm nejsou zahrnuty požadavky skotské vlády, které se objevily v Bílé knize, o které jsem psala výše. Napětí mezi britskou a skotskou vládou tak nadále roste. Skotské zájmy nejsou v procesu vyjednávání o vystoupení VB z EU nijak přímo reprezentovány, což vyvolává ve Skotsku silnou frustraci a požadavek na nezávislost. Na tomto případě je zřetelný odlišný názor mezi britskou a skotskou vládou na charakter britské ústavy.⁵⁸

4.4.2 Severní Irsko

Jak jsem již psala v úvodu této podkapitoly, voliči v Severním Irsku zvolili v referendu v roce 2016 možnost setrvání v Evropské unii. Nyní ale bude muset opustit

⁵⁷Scotland's Place in Europe. White paper. *Scottish Government*. (online). 20. 12. 2016. Dostupné z: <http://www.gov.scot/Resource/0051/00512073.pdf> (cit. 13. 4. 2018)

⁵⁸DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. (2017). *Brexit and the Scottish Question*. In: FABBRINI, Federico (ed.). (2017) *The Law and Politics of Brexit*. Oxford: Oxford University Press, s. 115–135

Evropskou unií, stejně jako Skotsko proti své vůli. Důležitým faktorem dokazující komplikovanost této situace je fakt, že Severní Irsko představuje jedinou hranici Spojeného království s Evropskou unií.

Proces vystoupení VB z EU může být velkou hrozbou pro udržení míru na Irském ostrově. Mír byl v tomto prostoru uzavřen v roce 1998 a to přijetím tzv. Velkopáteční dohody (*The Good Friday Agreement*). Tato dohoda ukončila předchozích 30 let ozbrojeného konfliktu mezi Irskem a Severním Irskem a Británií. Tato dohoda byla schválena v referendech v kontextu s členstvím v Evropské unii, která na kontinentu zabezpečovala otevřenější formu spolupráce. Změna vztahů mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií a samotný Brexit bude pro Severní Irsko znamenat velkou hrozbu pro udržení stávajícího míru. Severní Irsko je také ekonomicky nejzávislejším regionem Velké Británie na Evropské Unii a také je odkázané na přístup k irskému trhu. Možným dopadem Brexitu na britskou ústavu v kontextu Severního Irska může být jeho snaha o nezávislost na Spojeném království a sjednocení se tak s Irskou republikou. Pokud by po vystoupení VB z EU došlo i k tomu, že Severní Irsko bude muset opustit Evropský jednotný trh a stane se tak tvrdou hranicí mezi VB a EU, sjednocení Irska bude jedinou možnou variantou pro zachování míru a ekonomický rozvoj na Irském ostrově. Po Brexitu lze tedy očekávat velkou hrozbu pro britskou ústavu v podobě požadavku na svolání referenda o sjednocení Irska.⁵⁹

Pro shrnutí, proces vystoupení Velké Británie z Evropské unie bude mít nevyhnutelný dopad na budoucí ústavní uspořádání země. Je nepravděpodobné, že by se v důsledku Brexitu změnila struktura státního uspořádání z unitárního státu na federaci ani že by došlo ke kodifikaci britské ústavy. Je ale velmi pravděpodobné, že bude muset dojít k zásadním úpravám britské ústavy. Obhájci skotské nezávislosti nebo sjednocení Irska s největší pravděpodobností nebudou spokojeni s upevněním své pozice ve Spojeném království i za předpokladu garance větší samosprávy v rámci monarchie. Stejně tak se zastánci Brexitu nebudou snažit o kodifikaci britské ústavy nebo ustavení federace, jelikož jejich cílem je upevnění suverénní pozice Parlamentu, což je vlastně vůbec prvotním argumentem pro odchod VB z EU. Ve Spojeném království došlo na konci 90. let k jisté míře decentralizace a ke vzniku národních parlamentů a vlád, velkým problémem je ale absence jasného ústavního vymezení vztahu mezi centrem a decentralizovanými institucemi. Proces devoluce sice proběhl, ale vzniklé instituce

⁵⁹DOYLE, John, CONNOLLY Eileen. (2017) *Brexit and the Northern Ireland Question*. In: FABBRINI, Federico (ed.). (2017) *The Law and Politics of Brexit*. Oxford: Oxford University Press, s. 139–159

reprezentující určitou míru samosprávy regionů mají jen velmi malé pravomoci, což přispívá ke vzniku politického napětí uvnitř Spojeného království. Je tedy otázkou, jaké přesné dopady bude mít Brexit na britskou ústavu v budoucnu, poté co VB opravdu opustí EU. Jak jsem již zmiňovala v první kapitole, mnozí ústavní teoretikové vyzdvihují charakter britské ústavy, a to hlavně proto, že je flexibilní a přizpůsobivá mimořádným okolnostem, jak se ukázalo v průběhu například rozpadu britského impéria nebo při světových válkách. Nyní, ve 21. století jsou v důsledku Brexitu ale viditelná značná negativa, a to hlavně kvůli nekodifikované podobě britské ústavy, a tudíž tak absence jasně a přesně vymezeného ústavního práva, který by determinoval tzv. pravidla hry v tomto ústavně složitém procesu, jakým Brexit bez pochyby je.⁶⁰

⁶⁰DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. (2017). *Brexit and the Scottish Question*. In: FABBRINI, Federico (ed.). (2017) *The Law and Politics of Brexit*. Oxford: Oxford University Press, s. 136–137

5. Analýza aktuální situace a stavu vyjednávání a jejich dopadů na britskou ústavu

5.1 Politické pozadí před začátkem vyjednávání o Brexitu

Po aktivaci článku č. 50 Lisabonské smlouvy svolala premiérka Spojeného království Theresa Mayová předčasné volby, kterými si chtěla posílit svou pozici v Parlamentu pro další vyjednávání o Brexitu. Volby do Dolní sněmovny Parlamentu proběhly 8. června 2017 a dopadly pro konzervativní stranu velmi špatně. Strana dosavadní premiérky sice volby vyhrála, ale ztratila absolutní většinu, což vyvolalo zděšení vrchních představitelů Evropské unie, kteří očekávali, že novými volbami dojde k posílení pozice premiérky Mayové pro lepší vyjednání o vystoupení VB z EU. Po volbách většina diplomatů a politických komentátorů předpokládala, že kvůli ztrátě potřebné většiny v Parlamentu Británie upustí od tzv. tvrdého Brexitu („hard Brexit“), což by znamenalo pro VB i odchod z Evropského jednotného trhu a celní unie.⁶¹ Na konci června Theresa Mayová zformovala menšinovou konzervativní vládu s podporou Severoirské unionistické strany (DUP), jejíž poslanci budou konzervativce podporovat v klíčových hlasováních.⁶²

5.2 Bílá kniha o tzv. odvolávacím zákoně

Ministerstvo pro vystoupení z Evropské unie den poté co vláda aktivovala článek č. 50 Lisabonské smlouvy vydalo 30. března 2017 tzv. Bílou knihu o odvolávacím zákoně –*The Repeal Bill: White paper*, ve kterém představilo své návrhy o podobě tzv. odvolávacího zákona, který odvolá Zákon o Evropských společenstvích z roku 1972, kterým fakticky Spojené království vstoupilo do EU. Odvoláním tohoto zákona dojde k vystoupení VB z EU a také ke zrušení nadřazenosti a vůbec působnosti evropského práva ve Spojeném království. Tento odvolávací zákon je bezpochyby jedním

⁶¹PARKER, George, BARKER, Alex, BEESLEY Arthur. (2017). How the election result affects Brexit. *The Financial Times*. (online), 9. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/50b12376-4c98-11e7-a3f4-c742b9791d43> (cit. 10. 4. 2018)

⁶²Britská premiérka Mayová uspěla, její menšinovou vládu definitivně podpoří severoirští unionisté. *Hospodářské noviny* (online), 26. 6. 2017. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-65781800-britska-premierka-mayova-uspela-jeji-mensinovou-vladu-definitivne-podpori-severoirsti-unioniste> (cit. 10. 4. 2018)

z nejdůležitějších zákonů měnící britskou ústavu, který britská vláda od vstupu země do Evropského společenství předložila. V Bílé knize je řečeno, že vláda představí *Great Repeal Bill* na začátku další schůze Parlamentu. Tímto zákonem dojde k implementaci evropského práva do britského právního systému.

V Bílé knize jsou popsány kroky, které bude muset vláda učinit, poté co aktivovala článek č. 50 Smlouvy o Evropské unii, kterým započal celý proces vystoupení VB z EU. Jak uvádí článek 1.11 této Bílé knihy, než VB opustí EU, k čemuž dojde v březnu následujícího roku, musí být během této doby vytvořena nová primární legislativa, která zohlední vystoupení VB z EU v britském vnitrostátním právu a nové zákony budou implementovány do *Statute book* (Sbírky zákonů Velké Británie). Spojené království musí být z ústavního hlediska připravené na odvolání Zákona o Evropských společenstvích v den, kdy bude opouštět EU. Aby byla zachována kontinuita a stabilita tohoto procesu, vláda předložením tohoto odvolávacího zákona stanoví způsob, kterým se začlení již existující evropské právo do vnitrostátního britského práva. Pokud by tzv. *Great Repeal Bill* nestanovil a nepopsal požadované kroky k implementaci existujícího práva EU do vnitřního právního systému VB ve stejný čas, kdy bude odvolán Zákon o Evropských společenstvích, do Sbírky zákonů Spojeného království vzniknou obrovské mezery poté co VB opravdu opustí EU. Pokud by se tak stalo, jednalo by se o obrovský dopad Brexitu na britskou ústavu.

Proces začlenění evropského práva do britského právního systému není vůbec jednoduchý, protože většinu zákonů nelze jen jednoduše přesunout tak, aby byl zachován jejich požadovaný právní účinek poté co VB opustí EU. Jde například o zákony, které vyžadují aktivitu institucí Evropské unie nebo jsou založeny na členství Británie v unii nebo na přístupu k jejímu systému. V momentě kdy VB opustí EU, všechny tyto zákony a právní akty přestanou fungovat. Vláda se tedy v této Bílé knize zavazuje k podniknutí nutných kroků, které zajistí kontinuitu a funkčnost Sbírky zákonů Spojeného království.

Je také nutné si uvědomit, že proces schvalování *Great Repeal Bill* a s ním související schvalování sekundární legislativy, kterou bude upravena Sbírka zákonů a právní systém VB po ukončení nadřazenosti evropského práva, bude probíhat ve stejném čase jako proces vyjednávání další podoby spolupráce Spojeného království s Evropskou unií.⁶³

⁶³The Repeal Bill: White Paper. *Department for Exiting the European Union*. (online). 30. 3. 2017. Dostupné z:

5.3 European Union Withdrawal Bill

Tzv. odvolávací zákon *The Great Repeal Bill* byl předložen k prvnímu čtení Dolní sněmovně britského Parlamentu pod oficiálním názvem *European Union Withdrawal Bill* 13. července roku 2017. Odvolávací zákon následně prošel i druhým čtením a to 12. září 2017. Tento nejdůležitější zákon mění britskou ústavu obsahuje celkem 19 ujednání a jeho hlavním cílem jsou následující čtyři body:

- Tento zákon za prvé odvolá Zákon o Evropských společenstvích z roku 1972, který ustanovil účinnost a legitimitu evropského práva ve Spojeném království. Právo Evropské unie přestane platit v momentě kdy bude ukončen proces vystoupení VB z EU, což se stane 29. března 2019.
- Za druhé, schválením tohoto odvolávacího zákona budou začleněny všechny zákony Evropské unie do Sbírky zákonů Spojeného království. Jednodušeji řečeno veškeré zákony, předpisy a nařízení Evropské unie, které byly schváleny za více než 40 let britského členství v Evropské unii budou i po Brexitu nadále platit, ale budou již součástí vnitrostátního právního systému Velké Británie
- Za třetí, návrh odvolávacího zákona nastaví proces tím, že dá ministrům pravomoc upravovat nedostatky v zákonech evropského práva, které budou převedeny do britského právního systému.
- Za čtvrté, tento odvolávací zákon vytvoří právní rámec pro přijetí a implementaci Dohody o vystoupení VB z EU.

Návrh zákona *European Union Withdrawal Bill*, který již prošel druhým čtením v Dolní Sněmovně, již poukázal na zásadní ústavní otázky, týkající se všech bodů výjmenovaných viz výše. Schválením tohoto zákona bude vytvořen nový druh práva nazvaný *EU retained law* (ponechané evropské právní předpisy). Toto nové právní odvětví bude teprve definováno a upraveno podle nutné potřeby. Právní rámec této nové kategorie práva ještě nebyl v návrhu odvolávacího zákona definován, čímž vyplynuly otázky týkající se ukotvení tohoto nového práva v ústavním pořádku Velké Británie. Vystaly nejasnosti například ohledně právního účinku těchto nových zákonů, jejich doba platnosti – zda budou zákony jen provizorního charakteru a budou mít omezenou platnost,

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604514/Great_repeal_bill_white_paper_print.pdf (cit. 14. 4. 2018)

než budou ještě redefinovány. Mnoho účastníků procesu vystoupení VB z EU již započalo tuto ústavní debatu, ale tyto otázky budou teprve časem zodpovězeny. Jedním z hlavních důvodů této vzniklé mezery v právním systému VB je, že vláda vlastně přesně neví, jak bude vypadat budoucí nastavení vztahů Británie s Evropskou unií, od které se bude odvíjet podoba mnoha zákonů tzv. *EU retained law*. Navíc velké množství těchto zákonů se váže k orgánům Evropské unie a unijním agenturám, kterých po Brexitu už Británie nebude součástí. Tyto zákony musí být tedy zcela upraveny, nebo musí být vytvořeny zcela nové pro zachování kontinuity právního řádu v různých odvětvích.⁶⁴

Další významný dopad na britskou ústavu je samotný proces, kterým nabydou tyto nové zákony právní účinnosti. Článek č. 7 návrhu odvolávacího zákona dává ministrům pravomoc vytvářet tzv. sekundární legislativu pro nutnou úpravu nedostatků ponechaného evropského práva po jeho začlenění do britského právního systému. Jak už jsem zmínila, mnoho zákonů Evropské unie nelze jen lehce přesunout do britského právního systému, což by znamenalo zdlouhavý a technicky náročný proces, kdy by Parlament musel velmi pečlivě prozkoumat každý z cca 20 000 platných evropských zákonů a upravit je tak, aby měly stejný právní účinek i po odchodu VB z EU. Jedna z prvních zásadních ústavních otázek, která byla vyslovena mnoha think tanky, institucemi a také členy Parlamentu se týká tzv. pravomocí Jindřicha VIII. (*the Henry VIII. Powers*) na základě kterých mají ministři pravomoc upravovat nedostatky v zákonech tzv. ponechaného evropského práva (*EU retained law*). To prakticky znamená, že vláda bude mít pravomoc skrze sekundární legislativu, upravovat a implementovat tyto zákony. Tyto pravomoci jsou Parlamentem a dalšími aktéry vnímány jako příliš široké legislativní pravomoci, které byly dány do rukou vlády a jejich ministrů, bez možnosti jakéhokoli parlamentního podrobného dohledu nad nově vznikajícími zákony. Vláda se k těmto námitkám Parlamentu a ostatních ústavních aktérů několikrát vyjádřila a tyto pravomoci prezentuje jako nutné zlo pro to, aby byla zachována kontinuita právního systému a vyvarovalo se vytvoření právní mezery poté, co VB vystoupí z EU.⁶⁵ Po volbách v červnu 2017 a představení návrhu odvolávacího zákona, vznikl velký tlak na vládu a její zesílené legislativní pravomoci při procesu vystoupení Británie z Unie.

⁶⁴EU Withdrawal Bill (Repeal Bill). *Institute for Government*. (online) 30. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/repeal-bill> (cit. 14. 4. 2018)

⁶⁵European Union (Withdrawal) Bill. *Parliament of the United Kingdom*. (online) Verze z 18.1.2018. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/lbill/2017-2019/0079/18079.pdf> (cit. 15.4.2018)

Vláda v březnu 2018 do jisté míry ustoupila. Během tzv. *report stage* = fázi projednávání návrhu zákona vláda doplnila článek 7 návrhu odvolávacího zákona, který dává ministrům pravomoc doplňovat primární a sekundární legislativu, aby zajistila, že právní systém Spojeného království bude po dni vystoupení VB z EU fungovat efektivně. Vládní dodatek k článku č. 7 stanovuje úplný seznam nedostatků v zákonech ponechaného evropského práva, které britští ministři budou moci upravit a doplnit. Tímto dodatkem vláda omezila šíři zesílených legislativních pravomocí na působnost týkající se pouze tzv. *retained EU law*.⁶⁶

V neposlední řadě, návrh odvolávacího zákona také stanovuje proces konečného schvalování a implementace Dohody o vystoupení z Evropské unie. Původní návrh *European Union Withdrawal Bill*, který i prošel druhým čtením v článku 9 říká: „*Ministři Koruny mohou dle vlastního uvážení vypracovat právní úpravy, které považují za vhodné pro účely implementace Dohody o vystoupení. Tyto právní úpravy by měly nabýt právního účinku před nebo v den vystoupení VB z EU.*“⁶⁷ Jedná se o velmi významnou pravomoc, protože umožňuje vládě a jejím ministrům vytvářet a upravovat zákony a implementovat tak Dohodu o vystoupení z Evropské unie bez nutnosti nového zákona schváleným Parlamentem. Následkem tohoto článku č.9 odvolávacího zákona je, že vláda se ocitla ve velmi silné pozici pro implementaci a vyjednávání o Dohodě o vystoupení. Kromě toho, díky článku č.9 by vláda mohla změnit nebo zrušit ustanovení zákona schváleného parlamentem – včetně samotného odvolávacího zákona. Jednalo by se tedy o použití tzv. pravomocí Jindřicha VIII.

Znění článku 9 návrhu odvolávacího zákona vyvolalo obrovskou ústavní debatu v Parlamentu vedenou bývalým nejvyšším státním zástupcem Dominicem Grievem a dalšími členy konzervativní strany. Tento tlak donutil vládu přijmout dodatek, který stanovil, že Parlament musí schválit finální podobu Dohody o vystoupení. Následkem tohoto dodatku je, že vláda nemůže využít tzv. pravomoci Jindřicha VIII. k implementaci Dohody o vystoupení, pokud ji nejdříve neschválí Parlament. Vláda tedy byla odstavena ze silné pozice a Parlament se tak stal institucí, která má zásadní slovo při implementaci této Dohody. Jedná se tedy o velký ústavní dopad Brexitu na britskou ústavu, kdy byla

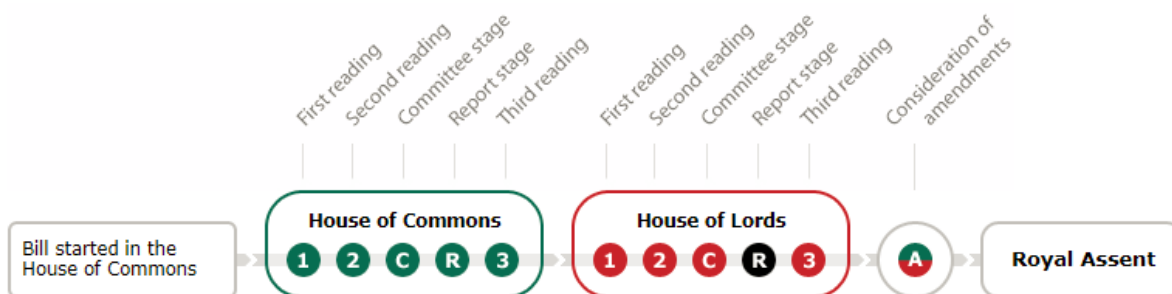
⁶⁶EU Withdrawal Bill: amendments and debates. *Institute for Government*. (online). 17. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/eu-withdrawal-bill-amendments-and-debates> (cit. 15. 4. 2018)

⁶⁷European Union (Withdrawal) Bill. *Parliament of the United Kingdom*. (online) Verze z 13. 7. 2017. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2017-2019/0005/18005.pdf> (cit. 15.4.2018)

tímto dodatkem posílena suverenita Parlamentu v tomto ústavně náročném procesu, jakým Brexit samotný bez pochyby je. Politicky se jedná také o značný dopad na fungování vlády v tomto celém procesu, jelikož bude vláda ve vyjednávání této dohody omezená z důvodu nutnosti schválení finální podoby této Dohody Parlamentem. Vzhledem k tomu, že Parlament nemá pravomoci upravovat nebo doplňovat podmínky této Dohody, v případě, že by pak neschválil její finální podobu vyjednanou vládou, nastala by velmi kritická situace, jelikož by se vláda musela vrátit zpět k jednacímu stolu se zastupiteli Evropské unie a museli by se znovu dohodnout na podmínkách Dohody ale již ve velmi omezeném čase.⁶⁸

Časová osa schvalování European Union Withdrawal Bill

Progress of the Bill



Zdroj: <https://services.parliament.uk/bills/2017-19/europeanunionwithdrawal.html>

Na tomto grafu, který znázorňuje časovou osu procesu schvalování European Union Withdrawal Bill můžeme vidět, že v době dokončení mé diplomové práce je návrh odvolávacího zákona momentálně v tzv. *Report stage* v horní komoře britského Parlamentu – Sněmovně Lordů. V následující závěrečné rozpravě může být návrh zákona ještě dále upraven, než bude oficiálně schválen královnou Spojeného království. Očekává se, že tento odvolávací zákon bude definitivně schválen Parlamentem na přelomu května a června tohoto roku.

⁶⁸ELLIOTT, Mark. (2017). Does the Government defeat on clause 9 of the EU (Withdrawal) Bill mean Parliament has „taken back control“? *Public Law for Everyone*. (online). 14. 12. 2017. Dostupné z: <https://publiclawforeveryone.com/2017/12/14/does-the-government-defeat-on-clause-9-of-the-eu-withdrawal-bill-mean-parliament-has-taken-back-control/> (cit. 15. 4. 2018)

5.4 The Withdrawal Agreement

Aby Velká Británie opustila Evropskou unii musí se Spojené království a všechny členské státy unie dohodnout na právním dokumentu, který stanoví právní rámec pro například stanovení přechodné doby, určení práv občanů jak EU tak VB a finančního vypořádání, a to vše obsažené v jednom dokumentu s názvem Dohoda o vystoupení.

Návrh této Dohody o vystoupení, který byl výsledkem vyjednávání a ukončení 1. fáze rozhovorů mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií byl zveřejněn tzv. Společnou zprávou (*Joint Report*) 8. 12. 2017. Návrh Dohody o vystoupení se skládá z šesti částí – z úvodních ustanovení, občanských práv, dalších otázek týkající se odluky, jako je zboží uvedené na trh před datem vystoupení VB z EU, finančního vyrovnání, ustanovení týkajících se přechodného období a protokolu o Irsku a Severním Irsku. Tento protokol se snaží zamezit vzniku zavedení tzv. *hard border* (tvrdé hranice) mezi Irskem a Severním Irskem.⁶⁹

Od samého začátku vyjednávání této Dohody o vystoupení vznikla ústavní debata, a to v důsledku důvodů, které jsem již zmínila v předešlé podkapitole. I přesto, že se tato Dohoda o vystoupení zabývá hlavně ekonomickými a finančními otázkami, můžeme vidět i její dva obrovské dopady na britskou ústavu. Za prvé, Dohoda o vystoupení musí být ratifikována oběma komorami britského Parlamentu, jak bylo dáno dodatkem k článku 9 odvolávacího zákona, který jsem zmiňovala již výše. Za druhé je potřeba vytvoření fungujícího právního systému pro tzv. přechodné období.

Britský Parlament musí vydat příslušné zákony, aby mohla být Dohoda o vystoupení implementována. Až po přijetí těchto příslušných zákonů může být tato Dohoda ratifikována a stát se tak právně účinnou ve vnitrostátním právním systému Velké Británie. Dohoda bude schválena oběma komorami prostřednictvím zákona s názvem *Withdrawal Agreement and Implementation Bill*. Tento zákon o implementaci Dohody o vystoupení musí být schválen před dnem vystoupení Británie z Evropské unie, tedy do 29. března roku 2019. Pokud by tento zákon neprošel oběma komorami britského Parlamentu, žádné ujednání této Dohody, jako například podmínky přechodného období nebo občanská práva by nenabyla právního účinku. Pokud by se tak stalo, jednalo by se o obrovský dopad na britskou ústavu a celý právní systém Velké Británie. Tento proces je komplikovanější z důvodu existence tzv. duálního systému, kdy smlouvy nejsou

⁶⁹Brexit: European Commission publishes draft Article 50 Withdrawal Agreement. *European Commission. Press Release Database.* (online) 28. 2. 2018. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-1243_en.htm (cit. 15. 4. 2018)

automaticky součástí vnitrostátního právního systému. Aby mohla jakákoli smlouva nabýt právního účinku ve vnitrostátním právním systému, která zatím není pokryta stávajícími zákony Spojeného království, je ústavní povinností schválit příslušné zákony pro implementaci této nové smlouvy.

Kvůli tomuto požadavku pro úspěšnou implementaci bodů této Dohody před dnem vystoupení VB z EU, bude důkladné projednání tohoto velmi důležitého ústavního zákona *Withdrawal Agreement and Implementation Bill* Parlamentem v praxi probíhat současně, jako proces schvalování, a stejně tak i proces implementace této Dohody o vystoupení VB z EU.⁷⁰

Vzhledem ke složitosti britského ústavního procesu a nutnosti ratifikace této Dohody před dnem vystoupení VB z EU 29. března 2019 se očekává, že vláda a Parlament, jako dvě hlavní instituce Spojeného království, budou mít obě zájem spolu úzce spolupracovat na všech záležitostech, aby zamezily potencionální izolaci Velké Británie poté co opustí Evropskou unii.

Přechodné období, definováno na rozmezí od 29. března 2019 do 31. prosince 2020 bylo nedávno vyjednáváno, aby byl oběma stranám poskytnut dostatek času pro řízený a systematický odchod VB z EU. Po 29. březnu 2019 přestane být Spojené království členem Evropské unie a nebude součástí žádné její instituce, agentury nebo expertní skupiny. Na druhé straně, aby byl Velké Británii poskytnut dostatek času pro přípravu nutných ústavních změn a vytvoření nového fungujícího právního systému, Dohoda o vystoupení z EU obsahuje ujednání, které zajišťuje platnost práva Evropské unie do posledního dne přechodného období – tzn. do 31. 12. 2020.

Během dokončování mé diplomové práce, současný návrh Dohody o vystoupení je právě vyjednáván vládou Spojeného království a představiteli Evropské unie. Nyní bych se zaměřila na časovou osu událostí, které povedou k vystoupení VB z EU. Očekává se, že finální verze Dohody o vystoupení a politická deklaráce „Rámec pro budoucí vztahy“ mezi těmito dvěma stranami budou publikovány během října tohoto roku. Následovat bude schválení návrhu této Dohody Evropskou radou a Evropským parlamentem. Stejně tak musí Dolní sněmovna britského parlamentu odhlasovat rezoluci o obou, tedy Dohodě o vystoupení a také Rámce pro budoucí vztahy. Sněmovna Lordů

⁷⁰SIMSON CAIRD, Jack. (2018). Parliament and the Withdrawal Agreement: The „meaningful Vote“. *UK Constitutional Law Association*. (online). 9. 2. 2018. Dostupné z: <https://ukconstitutionallaw.org/2018/02/09/jack-simson-caird-parliament-and-the-withdrawal-agreement-the-meaningful-vote/> (cit. 15. 4. 2018)

poté bude hlasovat o návrhu obou těchto dohod. Od listopadu 2018 do ledna 2019 bude Dohoda o vystoupení a zákon o její implementaci přestaveny dolní sněmovně britského Parlamentu. Stejně tak o Dohodě bude hlasovat Evropský parlament. Následně bude v březnu 2019 Dohoda o vystoupení schválena kvalifikovanou většinou v Radě (musí ji schválit 20 z 27 členských států). V tom samém období musí být schválena Dohoda o vystoupení a Zákon o implementaci (za předpokladu, že tento Zákon o implementaci bude schválen před dnem vystoupení VB z EU, aby byl stanoven nutný právní rámec pro přechodné období). Následně bude ve Spojeném království ratifikována Dohoda o vystoupení na základě ústavní reformy – *The Constitutional Reform and Governance Act* z roku 2010, které jsem se ve své práci již detailněji věnovala. Velká Británie opustí Evropskou unii 29. 3. 2019. Den poté bude zahájeno tzv. přechodné období, které následně skončí 30. 12. 2020.⁷¹

⁷¹Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union. Briefing Paper no. 07960. *House of Commons Library*. (online). 12. 3. 2018. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960> (cit. 15. 4. 2018)

Závěr

Ve své závěrečné magisterské práci jsem se věnovala dopadům Brexitu na britskou ústavu. Nejdříve jsem se zaměřila na problematiku samotné britské ústavy. Britská ústava je velmi specifická tím, že je nekodifikovaná, tedy nepsaná a neexistuje tak ve fyzické podobě. Dá se říci, že se ve srovnání s ostatními zeměmi jedná o unikát. Spojené království také nedisponuje ústavním soudem, který by přezkoumával, zda jsou nové zákony v souladu s ústavou a při velmi složitých a náročných ústavních změnách, jakým Brexit bezpochyby je, by stanovil jasný právní rámec pro zavedení těchto změn a určil by tzv. pravidla hry. Roli ústavního soudu ve Spojeném království má Parlament. Ten má pravomoc vydávat a rušit zákony, uzavírat mezinárodní smlouvy apod. V první kapitole jsem tedy nejprve stručně definovala, co pojem ústava znamená. Následně jsem se velmi stručně věnovala historickému formování Spojeného království, které je tvořeno několika regiony / národy. Tato podkapitola byla krátkým úvodem, který vedl k lepšímu pochopení následných možných dopadů Brexitu na britskou ústavu v kontextu devoluce. Následně jsem stručně shrnula nejdůležitější zdroje ústavního práva Velké Británie. Zkoumala jsem důležité historické prameny, *common law*, *royal prerogatives*, ústavní zvyklosti a parlamentní režim jako hlavní princip britské ústavy. Tedy stručně řečeno vše, co formuje britskou ústavu. Ve druhé teoretické kapitole jsem se stručně věnovala vstupu Velké Británie do Evropského společenství a následně vztahu evropského a britského práva. Tyto dvě kapitoly daly mé práci jistý teoretický rámec, který byl nutný pro pochopení dopadů Brexitu na britskou ústavu. Další tři kapitoly se už přímo věnovaly dopadům Brexitu na britskou ústavu, aby tak byl naplněn cíl práce stanovený v úvodu.

Cílem mé práce bylo tedy zanalyzovat dopady Brexitu na britskou ústavu a zodpovědět výzkumnou otázku: „*Jaké dopady bude mít vystoupení Velké Británie z Evropské unie na ústavní pořádek Velké Británie?*“. Tento cíl, který jsem si stanovila se mi podařilo splnit. Nyní stručně shrnu všechny dopady Brexitu na britskou ústavu, které jsem při psaní své diplomové práce zjistila.

Jako první dopad na britskou ústavu můžeme považovat samotné referendum, které se uskutečnilo v červnu 2016. Svolání tohoto referenda předcházelo schválení zákona Parlamentem o rok dříve, který stanovil, že pro zahájení procesu vystoupení Velké Británie z Evropské unie je zapotřebí svolat celostátní referendum. Toto konkrétní referendum se tedy tímto zákonem stalo jednou z dalších ústavních podmínek, nutných pro zahájení Brexitu jako takového. Je nutné zmínit, že výsledek referenda je vlastně jen

poradní a není právně závazný, ale vůbec podmínka jeho svolání pro to, aby nastala velká ústavní změna – tedy ukončení členství VB v EU je velmi signifikantním dopadem Brexitu na britský ústavní pořádek.

Další dopad Brexitu na britskou ústavu nastal ještě před samotnou aktivací článku č.50 Lisabonské smlouvy, který představuje jediný právní mechanismus, který umožňuje členskému státu vystoupit z EU. Pokud se tedy členská země rozhodne vystoupit z EU, musí tento článek aktivovat, a to informováním Evropské rady o svém záměru. Informovat Evropskou radu a aktivovat tak článek č. 50 měla v úmyslu vláda Spojeného království a chtěla tak učinit na základě použití tzv. *royal prerogatives* a tedy bez souhlasu Parlamentu, jako suverénní britské ústavní autority. Tento záměr vlády byl napaden a skončil až rozsudkem Nejvyššího soudu v její neprospěch. Nejvyšší soud tedy potvrdil suverenitu Parlamentu jako hlavní ústavní instituce Velké Británie a aktivace článku 50 musela být vládou provedena až po předešlém schválení Parlamentem. Vláda tedy nemohla využít tuto královskou výsadu. Dalším dopadem na britské ústavní uspořádání byl fakt, že Nejvyšší soud v tomto rozsudku rozhodl, že není nutný souhlas decentralizovaných institucí – tedy např. skotského parlamentu, a to i při hlasování o tomto velmi důležitém zákoně, měnícím britskou ústavu.

Dalším a dá se říct nejsignifikantnějším dopadem Brexitu na britskou ústavu je fakt, že jakmile vystoupí Velká Británie z Evropské unie, evropské právo přestane okamžitě platit. Tím vznikne velká mezera v britském právním systému, který musí být zaplněn novými zákony nebo úpravou zákonů stávajících. Pro zachování kontinuity právního systému Spojeného království je tedy do doby, než země opravdu opustí Evropskou unii, nutné přetransformovat kolem 20 000 právních předpisů a zákonů do Sbírky zákonů Spojeného království.

Nyní se zaměřím na možné dopady Brexitu na britské ústavní uspořádání, a to konkrétně na vztah vlády a Parlamentu, které představují dva hlavní pilíře britské ústavy. Prvním možným negativním dopadem může být neschopnost Parlamentu kontrolovat kroky vlády při vyjednávání podmínek vystoupení a další budoucí spolupráce s Evropskou unií. Vláda, která má mandát vyjednávat a reprezentovat Spojené království na evropské úrovni může totiž vyjednávat na tajných schůzkách a Parlament poté nemusí přesně informovat o výsledcích svého vyjednávání. Dalším možným dopadem může být vystoupení Velké Británie z EU ve velmi izolované pozici, a to bez jakékoli dohody a nastavení budoucí formy spolupráce a vztahů. K tomu by došlo, pokud by vláda úzce nespocovala s Parlamentem při vyjednávání Dohody o vystoupení, jejíž finální

podobu musí Parlament následně schválit. Pokud by ji Parlament z důvodu neinformovanosti vládou o proběhlých jednání neschválil, vládě by zůstal velmi omezený čas pro vyjednání nových podmínek, což by se do dne vystoupení VB z EU – tedy 29. 3. 2019 nemuselo povést.

Další možné dopady Brexitu na britskou ústavu se vážou k otázce devoluce. Již však viditelným dopadem Brexitu je vznik politického napětí uvnitř Spojeného království, a to zejména ve vztahu se Skotskem a Severním Irskem. Velký dopad Brexitu na britské ústavní uspořádání je vidět také na snahách Skotska vyvolat další referendum o nezávislosti na Spojeném Království. Skotové totiž v referendu hlasovali pro setrvání v Evropské unii a musí tak z ní nyní vystoupit, dá se říci proti své vůli. Stejně tak je to i v otázce Severního Irska, kdy jeho obyvatelé také volili pro setrvání v EU. Otázka Severního Irska je velmi důležitá, jelikož hranice Severního Irska a Irské republiky bude vlastně jedinou hranicí Spojeného království s Evropskou unií. Změna vztahů mezi Spojeným královstvím a EU a samotný Brexit bude pro Severní Irsko znamenat velkou hrozbu pro udržení míru. Je teoreticky možné, že Brexit bude mít velmi signifikantní dopad na britskou ústavu, pokud bude Severní Irsko po vystoupení VB z EU požadovat nezávislost a následně se bude chtít připojit k Irské republice, aby tak mohlo čerpat výhody z přístupu na Irský trh a samotného členství v Evropské unii.

Velmi signifikantní dopad Brexitu na britskou ústavu lze pozorovat v kontextu s tzv. odvolávacím zákonem (*European Union Withdrawal Bill*). Návrh tohoto zákona přinesl velkou ústavní výzvu a vyvolal otázky ohledně rozdělení pravomocí mezi vládou a Parlamentem – dvěma hlavními institucemi britské ústavy. Schválením odvolávacího zákona vznikne totiž nové právní odvětví *EU retained law*, tedy ponechané evropské právo. Vznik tohoto nového druhu práva je vlastně také samo o sobě dopadem Brexitu na britskou ústavu. Významný dopad na britskou ústavu činí ale samotný proces, kterým tyto nové zákony ponechaného evropského práva budou vytvořeny a upraveny, jelikož článek č.7 návrhu odvolávacího zákona dává ministrům pravomoc vytvářet tzv. sekundární legislativu (Henry VIII. Powers) pro nutnou úpravu nedostatků ponechaného evropského práva pro jeho začlenění do britského právního systému. Tyto pravomoci jsou Parlamentem a dalšími aktéry vnímány jako příliš široké legislativní pravomoci, které byly dány do rukou vlády a jejich ministrů, bez možnosti jakéhokoli parlamentního podrobného dohledu nad nově vznikajícími zákony.

Poslední dopad Brexitu na britskou ústavu jsem vyzkoumala v kontextu se schválením Dohody o vystoupení VB z EU. Vyjednání a následná implementace této

Dohody je dána článkem č. 9 odvolávacího zákona. Původní návrh stanovil, že ministři Koruny mohou dle vlastního uvážení vypracovat právní úpravy, které považují za vhodné pro účely implementace Dohody o vystoupení. Tato pravomoc by umožnila vytvářet a upravovat zákony a implementovat tak jimi Dohodu o vystoupení bez jejího předešlého schválení Parlamentem. Tento článek č. 9 odvolávacího zákona ale okamžitě vyvolal velkou ústavní debatu a vláda pak pod tlakem musela přijmout dodatek, který stanovil, že Parlament musí schválit finální podobu Dohody o vystoupení a schválit zákon, který tuto dohodu implementuje do britského právního systému. Na tomto případě lze zase vidět jasné posílení suverenity a upevnění pozice Parlamentu jako hlavního principu britské ústavy. Pokud bude návrh Dohody o vystoupení schválen v podobě, v jaké je dosud při dokončování mé diplomové práce, dalším dopadem na britskou ústavu bude fakt, že tato Dohoda stanovuje přechodné období, které začne den po vystoupení VB z EU a skončí 31. 12. 2020. Důležité je, že do tohoto dne bude evropské právo nadále platit ve Spojeném království, a to i když už nebude VB členskou zemí Evropské unie. Jinými slovy, evropské právo zůstane stále nadřazené právu britskému, a to i v momentě, kdy VB už nebude členem EU a nebude se tak moci zúčastnit jakéhokoli jednání a nebude mít zastoupení v žádné její instituci.

Časem se uvidí, jaké další dopady bude mít Brexit na britskou ústavu a zda se dopady, které jsem popsala ve své práci, opravdu stanou skutečností a dojde tak např. k vyhlášení nezávislosti Skotska na Spojeném království, či ke sjednocení Irska. Bude velmi zajímavé sledovat další vývoj tohoto ústavně obrovsky náročného procesu a analyzovat jeho další dopady na britský ústavní pořádek.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

ALDER, John. (2007). *Constitutional and administrative Law*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan, 608 s.

BARNETT, Hilaire. (2017). *Constitutional and Administrative Law*. London: Routledge, 779 s.

BRADLEY, A. W., EWING K.D. (2011). *Constitutional and administrative Law*. Harlow, England: Pearson, 880 s.

CARROLL, Alex. (1998). *Constitutional and administrative Law*. Londýn: Financial Times Professional Limited, 752 s.

DARBYSHIRE, Penny. (2001). *Eddey & Darbyshire on the English Legal System*. Londýn: Sweet and Maxwell, 594 s.

DEDMAN, Martin J. (2010). *The Origins and Development of the European Union 1945-2008: A history of European integration*. Abingdon: Routledge, 224 s.

DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. (2017). *Brexit and the Scottish Question*. In: FABBRINI, Federico (ed.). (2017) *The Law and Politics of Brexit*. Oxford: Oxford University Press, s 332.

DOYLE, John, CONNOLLY Eileen. (2017) *Brexit and the Northern Ireland Question*. In: FABBRINI, Federico (ed.). (2017) *The Law and Politics of Brexit*. Oxford: Oxford University Press, 332 s.

FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. (2003). *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie, 805 s.

GORDON, Michael. (2017). *Brexit: The relationship between the Uk Parliament and the UK Government*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, 300 s.

HUNT, Jo. (2017). *Devolution*. In: DOUGAN, Michael (ed.). (2017) *The UK after Brexit. Legal and Policy Challenges*. Cambridge: Intersentia Ltd, 300 s.

LOUGHLIN, Martin. (2013). *The British Constitution. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 152 s.

PRESTON, Christopher. (1997): *Enlargement and Integration in the European Union*. London: Routledge, 272 s.

VAISSE, Maurice. (1997). *De Gaulle and the British ,application'- to join the Common Market*. In WILKES, G. (ed.). *Britain Vs Failure to Enter the European Community 1961-63*. London: Frank Cass, 214 s.

YOUNG W., John. (2000). *Britain and European Unity, 1945-1999*. Houndmills: Macmillan Press, 252 s.

Internetové zdroje:

Alphabetical Index of the 192 United Nations Member States and Corresponding Legal Systems. *Website of the Faculty of Law of the University of Ottawa* (online). Dostupné z: <http://www.juriglobe.ca/eng/syst-onu/index-alpha.php> (cit. 17. 3. 2018)

Article 50 and the UK's exit negotiations. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/article-50-and-uks-exit-negotiations> (cit. 9. 4. 2018)

Britská premiérka Mayová uspěla, její menšinovou vládu definitivně podpoří severoirští unionisté. *Hospodářské noviny* (online). 26. 6. 2017. Dostupné z:

<https://zahranicni.ihned.cz/c1-65781800-britska-premierka-mayova-uspela-jeji-mensinovou-vladu-definitivne-podpori-severoirsti-unioniste> (cit. 10. 4. 2018)

ELLIOT, Mark. (2017). Analysis / The Supreme Court's Judgment in Miller. *Public Law for Everyone*. (online), 25. 1. 2017. Dostupné z: <https://publiclawforeveryone.com/2017/01/25/analysis-the-supreme-courts-judgment-in-miller/> (cit. 17. 3. 2018)

ELLIOTT, Mark. (2017). Does the Government defeat on clause 9 of the EU (Withdrawal) Bill mean Parliament has „taken back control“? *Public Law for Everyone*. (online). 14. 12. 2017. Dostupné z: <https://publiclawforeveryone.com/2017/12/14/does-the-government-defeat-on-clause-9-of-the-eu-withdrawal-bill-mean-parliament-has-taken-back-control/> (cit. 15. 4. 2018)

EU Withdrawal Bill (Repeal Bill). *Institute for Government*. (online) 30. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/repeal-bill> (cit. 14. 4. 2018)

EU Withdrawal Bill: amendments and debates. *Institute for Government*. (online). 17. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/eu-withdrawal-bill-amendments-and-debates> (cit. 15. 4. 2018)

MAY, Theresa. *Prime Minister: Britain after Brexit: A vision of a Global Britain*. Speech to Conservative Party Conference. (online). 2. 10. 2016. Dostupné z: <http://press.conservatives.com/post/151239411635/prime-minister-britain-after-brex-it-a-vision-of> (cit. 13. 4. 2018)

PARKER, George, BARKER, Alex, BEESLEY Arthur. (2017). How the election result affects Brexit. *The Financial Times*. (online), 9. 6. 2017. Dostupné z <https://www.ft.com/content/50b12376-4c98-11e7-a3f4-c742b9791d43> (cit. 10. 4. 2018)

ROLAND KIRAFly, Albert, D.E. LEWIS, Andrew. (2017). Common law. *Encyclopaedia Britannica* (online), 26. 10. 2017. Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/common-law> (cit. 11. 3. 2018)

SIMSON CAIRD, Jack. (2018). Parliament and the Withdrawal Agreement: The „meaningful Vote“. *UK Constitutional Law Association*. (online). 9. 2. 2018. Dostupné z: <https://ukconstitutionallaw.org/2018/02/09/jack-simson-caird-parliament-and-the-withdrawal-agreement-the-meaningful-vote/> (cit. 15. 4. 2018)

UK votes to leave the EU. *British broadcasting corporation*. (online). Dostupné z: http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (cit. 9. 4. 2018)

Prameny:

BARTLETT, Gail, EVERETT, Michael. (2017). The Royal Prerogative. Briefing paper no. 03861. *House of Commons Library*. (online). 17. 8. 2017. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN03861> (cit. 19. 3. 2018)

Brexit: European Commission publishes draft Article 50 Withdrawal Agreement. *European Commission. Press Release Database*. (online) 28. 2. 2018. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-1243_en.htm (cit. 15. 4. 2018)

Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union. Briefing Paper no. 07960. *House of Commons Library*. (online). 12. 3. 2018. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960> (cit. 15. 4. 2018)

Databáze Cesta do Evropské Unie. Svazek: Ústavní aspekty Evropské integrace. Část: IV. Vztah práva ES a ústav ve vybraných členských státech ES de lege lata. Kapitola: B. Velká Británie. *Informační systém pro implementaci práva EU. Úřad vlády České republiky*. (online). Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/Dul/CESTY.NSF/e9098c2cd9b2b953c12563b1000364c0/ccc3ace772260850802566da0042fa11?OpenDocument> (cit. 19. 3. 2018)

European Union Act 2011. *The National Archives*. (online). Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/12/pdfs/ukpga_20110012_en.pdf (cit. 11. 4. 2018)

European Union (Withdrawal) Bill. *Parliament of the United Kingdom*. (online) Verze z 13. 7. 2017. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/cbill/2017-2019/0005/18005.pdf> (cit. 15.4.2018)

European Union (Withdrawal) Bill. *Parliament of the United Kingdom*. (online) Verze z 18.1.2018. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/lbill/2017-2019/0079/18079.pdf> (cit. 15.4.2018)

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. *EUR-Lex*. (online). 2007. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (cit. 12. 4. 2018)

Legislation for Brexit: Directly applicable EU Law. Briefing Paper 7863. *House of Commons Library*. (online). 12. 1. 2017. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7863> (cit. 12. 4. 2018)

Parliament's role in ratifying treaties. Briefing Paper 5855. *House of Commons Library*. (online). 17. 2. 2017. Dostupné z: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN05855> (cit. 12. 4. 2018)

Scotland's Place in Europe. White paper. *Scottish Government*. (online). 20. 12. 2016. Dostupné z: <http://www.gov.scot/Resource/0051/00512073.pdf> (cit. 13. 4. 2018)

The 1972 European Communities Act. *Institute for government*. (online). Dostupné z: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/1972-european-communities-act> (cit. 19. 3. 2018)

The Repeal Bill: White Paper. *Department for Exiting the European Union*. (online). 30. 3. 2017. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604514/Great_repeal_bill_white_paper_print.pdf (cit. 14. 4. 2018)